FEBEG
Federatie van de Belgische Elektriciteits- en Gasbedrijven

Jaarverslag

2012

De elektriciteits- en gassector onder druk door dalende marges, stijgende financiële risico's en concurrentienadeel ten opzichte van de buurlanden

FEBEG

Tel +32 2 500 85 85
Fax +32 2 500 85 86

Ravensteingalerij 3 bus 9 – 1000 Brussel

www.febeg.be
info@febeg.be

Inhoud

Voorwoord 1
Kerncijfers van de sector 4
Elektriciteitsproductie 4
Invoer en uitvoer elektriciteit 6
Verbruik en leveringen elektriciteit en gas 6
Sociaal 10
Sociale programmatie 10
Vervroegd pensioen: bestaande regeling verlengd tot eind 2015 10
Tewerkstelling onder druk 10
Vorming: sector scoort hoog 11
Gezonde leeftijdspiramide 12
Leefmilieu 13
Dalende uitstoot NO_X en SO_2 13
Milieubeleidsovereenkomst SO_2 en NOx 14
Dalende CO_2-emissies 15
ETS verliest zijn sleutelrol in het Europees klimaatbeleid 15
Aandeel hernieuwbare energie 16
Economisch 18
Prijsbevriezing 18
Netvergoeding: stijgende risico's op wanbetaling 20
Verdere integratie van de groothandelsmarkt voor elektriciteit 20
Nieuw vervoersmodel van Fluxys 22
Rentabiliteit klassieke elektriciteitscentrales 23
Hervorming ondersteuningsbeleid groenestroom en WKK in Vlaanderen 26
Wallonië: hervorming ondersteuningsbeleid groenestroom 28
Smart energy systems 30
Elektrische voertuigen 32

Inhoudsopgave

Congestiebeheer, netinvesteringen en flexibele toegang 32
Gegevensuitwisseling 34
Contactinformatie 36
Leden 37

Voorwoord

"Regulatory risk is seen as the biggest hurdle to investment"

Fulvio Conti
Eurelectric
President

Een sector onder druk

De elektriciteits- en gassector kampt met dalende verbruiken. Voor elektriciteit bedraagt de daling ongeveer 5% sinds 2008. Het gasverbruik van de industriële klanten daalde in 2012 met 3,5% en de leveringen aan de elektriciteitscentrales met 11% ten opzichte van 2011. Verder daalde de werkgelegenheid in de sector voor het eerst. De negatieve evolutie van de marktomstandigheden gecombineerd met een toenemende reglementaire druk en een wetgevend kader dat voortdurend in evolutie is zorgt ervoor dat het "regulatory risk" één van de belangrijkste hinderpalen voor nieuwe investeringen is.

Het jaarverslag bevat een selectie van de belangrijkste thema's voor de sector in 2012.

De **prijsbevriezing** staat symbool voor het toenemend overheidsingrijpen in de sector en staat haaks op de Europese liberaliseringspolitiek. Door de maatregel steeg het financieel risico voor de leveranciers waardoor de economische leefbaarheid onder druk kwam. In plaats van de marktwerking te verbeteren en de markt meer toegankelijk te maken voor nieuwe marktspelers, bemoeilijken dergelijke maatregelen de marktwerking en maken de Belgische energiemarkt juist onaantrekkelijk. FEBEG is op vele fora zeer actief geweest in dit dossier. De prijsbevriezing werd dan ook terecht niet verlengd. De vangnetregulering blijft echter in 2013 van kracht. Naast maatregelen met een rechtstreekse impact zijn er ook maatregelen zoals de invoering van een netvergoeding in Vlaanderen die een impact hebben op de kosten van de leveranciers(inning facturen, risico op wanbetaling). FEBEG vraagt een snellere betrokkenheid, het vermijden van elke vorm van retro activiteit, eenvoudige en geharmoniseerde regels en een vergoeding voor de geleverde diensten.

Het **Plan 'Wathelet'** bevat een aantal voorstellen voor maatregelen, zowel op korte termijn (begeleiding sluiting centrales, uitschrijven offertevragen om investeringen aan te trekken,…) als op lange termijn (meer interconnectiecapaciteit). FEBEG erkent op hoofdlijnen de geschetste problematiek. Volgens FEBEG zijn volgende stappen nodig: in de eerste plaats moeten de kostenhandicaps ten opzichte van de buurlanden weggewerkt worden, een tweede stap is het opzetten van een goed ontworpen strategische reserve, als derde het verbeteren van de werking van de groothandelsmarkten. Indien aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om nieuwe investeringen aan te trekken moeten deze bij

voorkeur genomen worden op niveau van de CWE[1]-markt en mogen ze niet leiden tot marktverstoring of tot discriminatie tussen bestaande en nieuwe installaties.

2012 stond bij de drie gewesten in het teken van de hervorming van het ondersteuningsmechanisme voor groenestroom en warmtekrachtkoppeling. In Wallonië werden de discussies over de hervorming nog niet afgrond. In Vlaanderen werd een aangepast steunmechanisme goedgekeurd in de zomer van 2012. Toch waren hiermee niet alle problemen – zoals de retroactieve toepassing van de verhoogde quota – van de baan. Op vraag van FEBEG werd een oplossing gezocht en gevonden om enkele knelpunten voor de leveranciers (o.a. tijdige beschikbaarheid van noodzakelijke parameters) weg te werken.

Het verder integreren van de **groothandelsmarkt** voor elektriciteit – tot uiteindelijk één Europese elektriciteitsmarkt – brengt macro-economische voordelen met zich en bevordert de integratie van hernieuwbare energiebronnen in de markt. FEBEG ondersteunt de verdere marktintegratie en is bovendien van oordeel dat de Ministers van de CWE landen – verenigd in het Pentalateral Forum – moeten blijven inzetten op een verdere integratie van de CWE markt

Voor **aardgas** is de invoering van het nieuwe vervoersmodel op 1 oktober 2012 een mijlpaal. Het nieuwe vervoersmodel geeft alle marktpartijen op eenvoudige, transparante en niet-discriminerende wijze toegang tot het aardgasvervoersnet. FEBEG is vanuit het oogpunt als netgebruiker actief betrokken geweest bij de implementatie van dit nieuwe vervoersmodel en zal in 2013 actief meewerken aan de evaluatie ervan.

De onderhandelingen over de **sociale programmatie** voor 2011-2012 die reeds midden april 2011 startten, verliepen zeer moeizaam. Uiteindelijk hebben de sociale partners op 3.05.2012 de CAO-teksten voor de sociale programmatie 2011-2012 ondertekend.

---

[1] CWE-markt: Centraal-West-Europese markt; is het project waarbij marktpartijen en overheden uit België, Nederland, Frankrijk, Duitsland en Luxemburg samenwerken om de elektriciteitsmarkten te koppelen.

Voorwoord

Ook **FEBEG** zelf onderging een aantal wijzigingen. Jan Herremans, die mee aan de wieg stond van de jonge federatie geniet van zijn welverdiend pensioen. Jan heeft de federatie opgebouwd en heeft de FEBEG als directeur generaal sinds de oprichting geleid. Jan was het vertrouwde en gewaardeerde gezicht van de federatie. FEBEG moest ook afscheid nemen van haar voorzitter. Roberte Kesteman is sinds eind 2012 in het buitenland actief en heeft daarom haar mandaat niet kunnen afwerken. Wij wensen beiden van ganser harte te danken voor hun inzet voor de federatie.

Marc Van den Bosch
Directeur Generaal
5 mei 2013

Erwin Van Bruysel
Vice-voorzitter

Kerncijfers van de sector

Elektriciteitsproductie

Belgische elektriciteits-productie sterk gedaald van 85,14TWh in 2011 naar nauwelijks 75,39TWh in 2012

Sterke vermindering van de netto-elektriciteitsproductie

In 2012 bedroeg de netto-elektriciteitsproductie (inclusief autoproductie, netto-import) in België 75,39 TWh, tegenover 85,14 TWh in 2011. Dit is een vermindering met 11,5%. Deze vermindering is vooral te verklaren door een toegenomen netto-invoer (zie verder) en de economische situatie die tot een daling van het elektriciteitsverbruik leidt.

In 2012 daalde de productie gekoppeld aan het hoogspanningsnet met ongeveer 13,0% in vergelijking met 2011, terwijl over dezelfde periode de productie voor het laagspanningsnet met ongeveer 14,6% toenam. De autoproductie van de grote industriële klanten steeg met ongeveer 2,5% en bereikte een aandeel van 36,8% in hun totaal verbruik. De autoproductie van distributieklanten (voornamelijk fotovoltaïsch) wordt ingeschat op ongeveer 1,1 TWh.

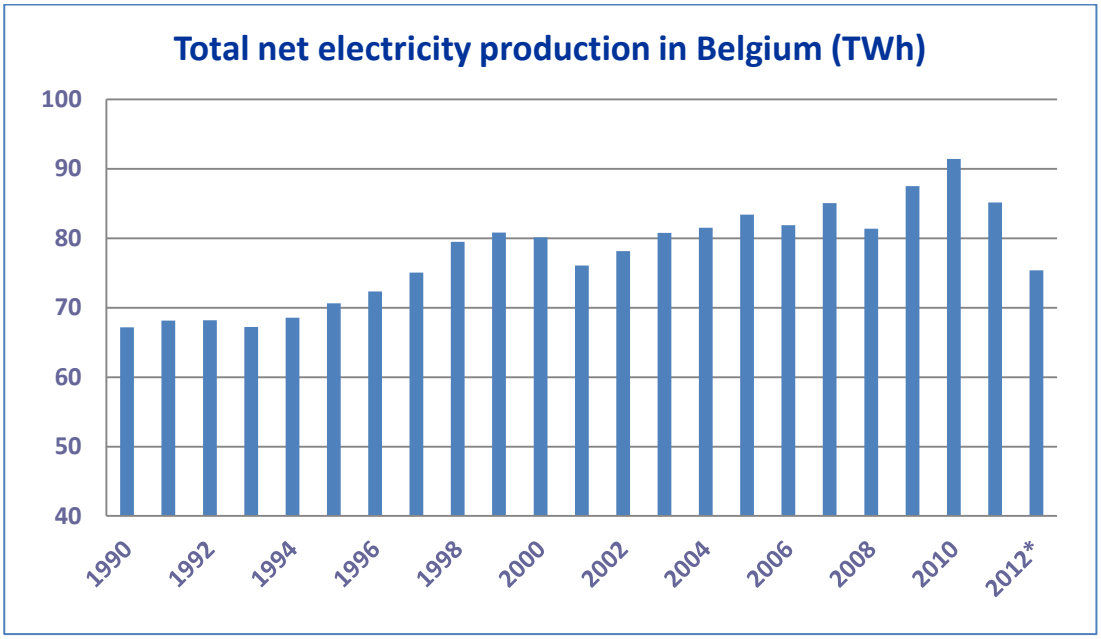

Source: FPS (Federal Public Service) Economy
* provisional

Iets meer dan de helft van de Belgische elektriciteitsproductie – 38,5 TWh om precies te zijn – was van nucleaire oorsprong. De thermische centrales (biomassa en afvalverwerking inbegrepen) produceerden 30,9 TWh.

De waterkrachtcentrales (inclusief de pompinstallaties) stonden in 2012 in voor een productie van 1,7 TWh, terwijl de hernieuwbare energiebronnen zon en wind respectievelijk 1,6 en 2,7 TWh produceerden. Dit is een toename met ongeveer 23% tegenover de 4,9 TWh die in 2011 met deze hernieuwbare bronnen werd geproduceerd.

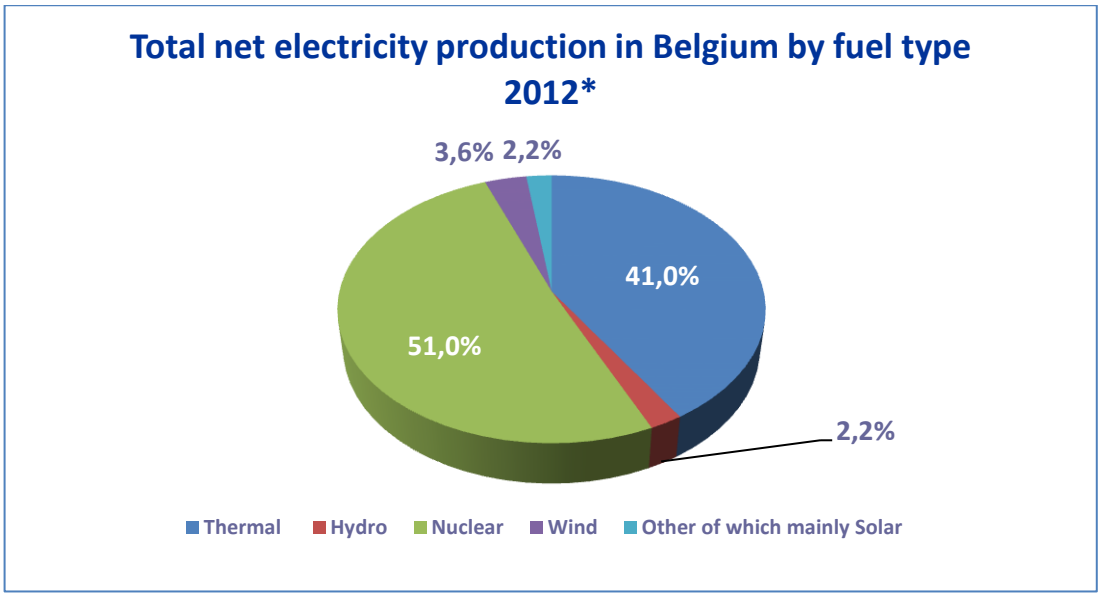

Source: FPS (Federal Public Service) Economy
* provisional

Toename van het geïnstalleerd vermogen

Het geïnstalleerd vermogen eind 2012 wordt geraamd op ongeveer 20 GWe (18.6 GWe in 2011). Hiervan wordt (onder voorbehoud van de definitieve cijfers voor 2012) 7.427 MWe ingenomen door thermische centrales op basis van fossiele energie (warmtekrachtkoppeling inbegrepen), 5.926 MWe door kerncentrales, 1.419 MWe door waterkracht, 1.406 MWe door windenergie, 2.690 MWe door zonne-energie en 1.144 MWe door andere hernieuwbare energie (biomassa en biowarmtekrachtkoppeling). De evolutie van het geïnstalleerd vermogen van het Belgisch productiepark is grafisch weergegeven in het hoofdstuk leefmilieu. (blz 16)

Invoer en uitvoer elektriciteit

Sterke stijging netto-invoer tot 9,9 TWh

In 2012 werd 16,9 TWh elektriciteit ingevoerd (tegenover 13,2 TWh in 2011), terwijl 6,9 TWh werd uitgevoerd (tegenover 10,7 TWh in 2011). België ziet zijn netto-invoer van elektriciteit dan ook toenemen van 0,6 TWh in 2010 over 2,5 TWh in 2011 naar 9,9 TWh in 2012. Ongeveer 12% van de elektriciteitsvraag werd zo in 2012 gedekt door geïmporteerde energie. Vooral de netto-invoer vanuit Nederland is sterk toegenomen (77% meer import en 47% minder export dan in 2011). De sterk toegenomen netto-invoer is te verklaren door de stillegging van de kerncentrales Doel 3 en Tihange 2 in het vierde trimester 2012 en door de minder gunstige prijszetting van de Belgische centrales in de *merit order* (zie verder 'Rentabiliteit klassieke elektriciteitscentrales').

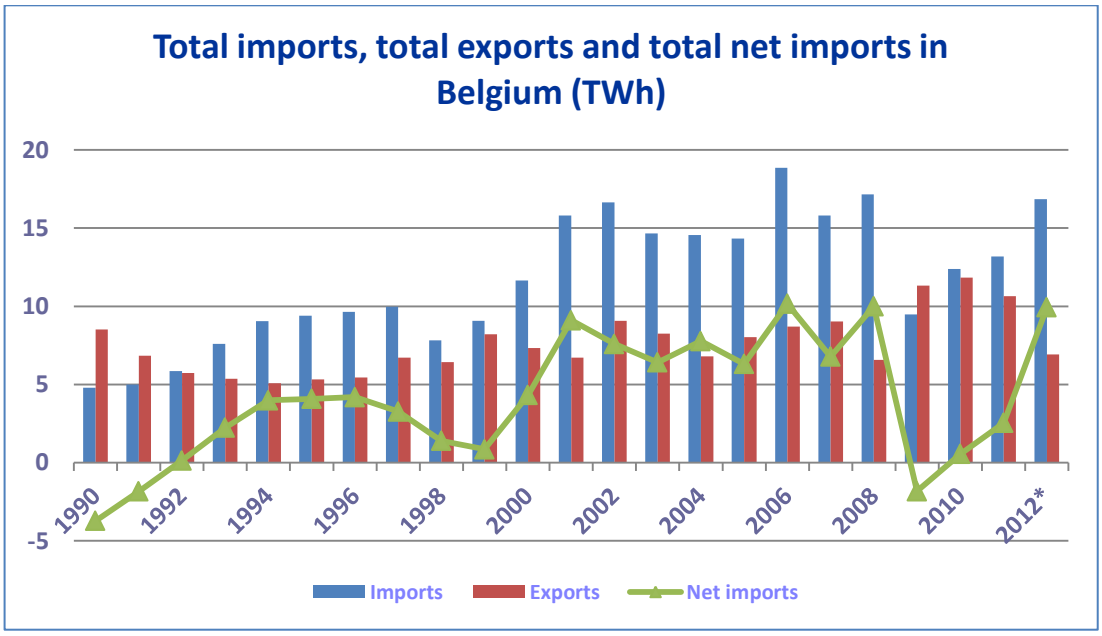

Source: FPS (Federal Public Service) Economy
* provisional

Verbruik en leveringen elektriciteit en gas

Afnemend elektriciteitsverbruik

Het totale elektriciteitsverbruik berekend op basis van de nettoproductie en de pomp- en netverliezen, bedroeg in België in 2012 79,9 TWh, tegenover 82,2 TWh in 2011. Dat is een daling van het totale berekende verbruik van 2,8%. Het berekend verbruiksniveau van 2012

is daarmee quasi terug gedaald tot op het berekend verbruiksniveau van het crisisjaar 2009 dat tevens het historische verbruiksminimum is sinds 2000 (79,5 TWh in 2009).

Het totale elektriciteitsverbruik bepaald op basis van de gemeten netbelasting, wordt daarentegen geschat op 82 TWh in 2012, tegenover 83 TWh in 2011. Bij de industriële verbruikers is volgens Synergrid het totale verbruik (i.e. het volume van elektriciteit dat van het hoogspanningsnet wordt opgenomen samen met de autoproductie) in 2012 met ongeveer 2,1% gedaald t.o.v. 2011, terwijl het verbruik van klanten op het distributienet over diezelfde periode met 0,8% is gedaald. Elia rapporteert een iets grotere afname van het verbruik van de distributieklanten, namelijk 1,9%.

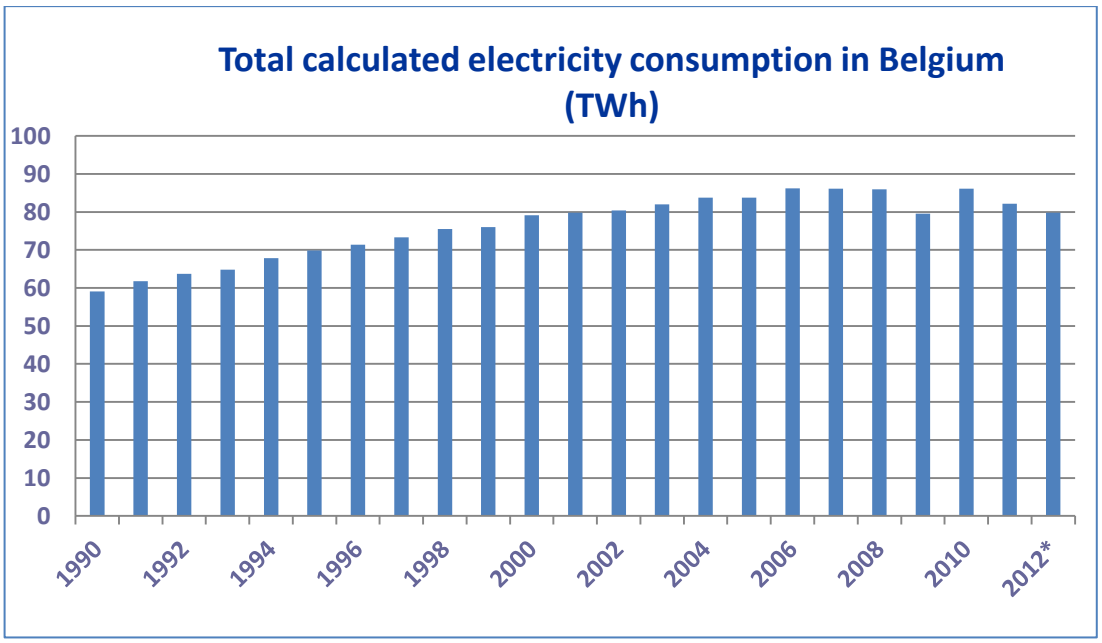

Source: FPS (Federal Public Service) Economy
* provisional

Licht dalende leveringen elektriciteit

De finale leveringen van elektriciteit resulteren uit de vraag naar elektriciteit die niet gedekt wordt door autoproductie, en worden bijgevolg weerspiegeld in de afname van elektriciteit van het net. De afname van het net van de grote industriële klanten bedroeg in 2012 16,9 TWh. De afname van de distributieklanten bedroeg 54,3 TWh. In 2011 bedroeg dit respectievelijk 17,7 en 55,0 TWh. Zoals reeds hogerop vermeld, nam het aandeel autoproductie van de grote industriële klanten toe tot 9,9 TWh in 2012, tegenover 9,6 in 2011. De autoproductie van distributieklanten (voornamelijk fotovoltaïsch) wordt ingeschat op ongeveer 1,1 TWh.

Een beperkte stijging van de vraag naar gas

Het binnenlands gasverbruik bedroeg in 2012 185,5 TWh tegenover 183,2 TWh in 2011. Het verbruik toont een zeer beperkte stijging van 1,2%.

Deze zeer beperkte stijging is louter toe te schrijven aan het verhoogde verbruik van de residentiële klanten en de dienstensector (+11% op het distributienet). Het verbruik van deze types klanten is heel sterk afhankelijk van de gemiddelde temperatuur en is dus voornamelijk het gevolg van de klimatologische omstandigheden. De temperatuur in 2012 was gemiddeld lager dan het voorgaande jaar 2011. Dit uit zich ook in een hoger aantal graaddagen in 2012 (2327 graaddagen in 2012 tegen over 1928 graaddagen in 2011).

Het verbruik van gas door de industriële klanten vertoonde een daling van bijna 3,5%. Ondanks deze daling blijft het verbruik van de industriële klanten 7,7% boven het niveau van het verbruik in 2009. Als gevolg van de economische crisis waren de verbruiken in 2009 met ongeveer 15% gedaald ten opzichte van 2008. Er is dus duidelijk nog geen volledig herstel in de industrie tot op het niveau van voor de economische crisis.

Beperkte stijging van het totaal gasverbruik door een koudere winter in vergelijking met het voorgaande jaar.

In 2012 is ook het gasverbruik door de elektriciteitscentrales sterk gedaald. Het verbruik in de gascentrales lag maar liefst 11% lager dan in 2011. Dit is de tweede opeenvolgende sterke daling. Het gasverbruik van de elektriciteitscentrales was in 2011 reeds met 19% gedaald ten opzichte van 2010. Deze nieuwe daling van het gasverbruik is rechtsreeks gecorreleerd aan de achteruitgang van de competitiviteit van de Belgische gascentrales. ten opzichte van de centrales in de buurlanden.

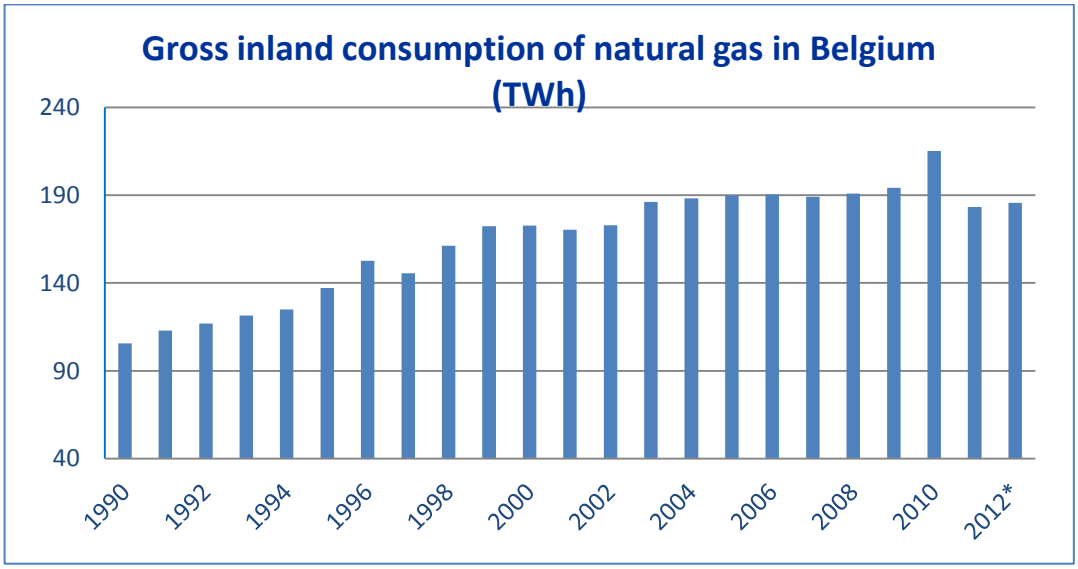

Source: FPS (Federal Public Service) Economy
* provisional

Kerncijfers van de sector

Het gasverbruik in 2012 is als volgt verdeeld: 25,4% voor de grote industriële klanten, 26% voor de elektriciteitscentrales (tegenover nog 33% in 2009). Ongeveer de helft van het verbruik is tot slot verdeeld over het distributienet (kleinere industriële klanten, diensten, residentiële klanten). Het gasverbruik is in onderstaande figuur procentueel en in GWH voorgesteld voor de gascentrales, residentiële klanten en de industrie.

Gasverbruik in de elektriciteits-centrales voor het tweede opeenvolgende jaar sterk gedaald

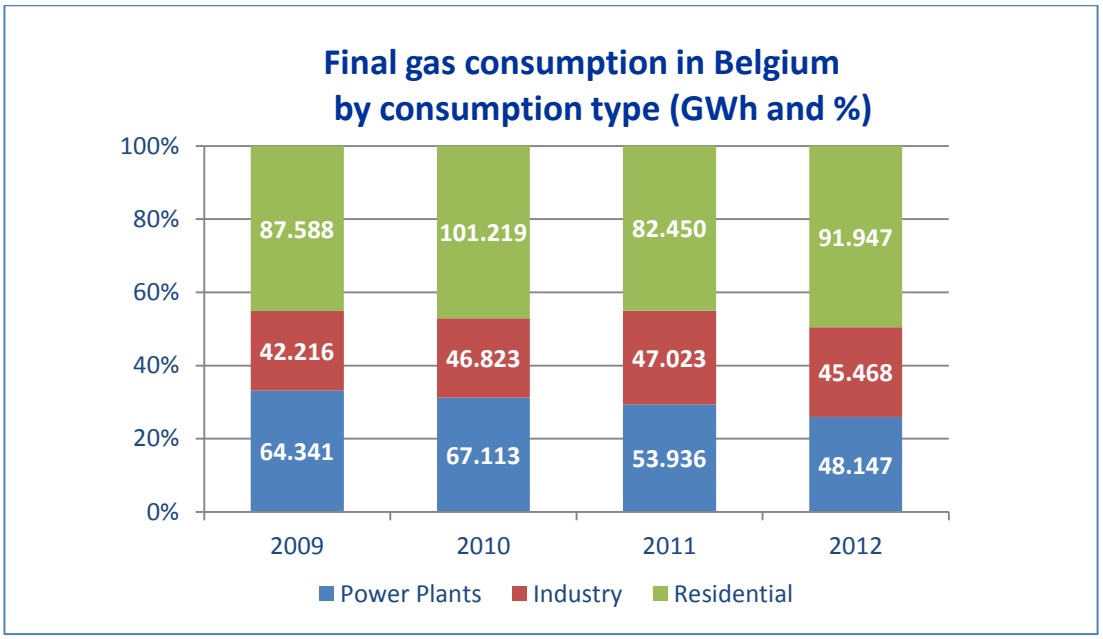

Source: FPS (Federal Public Service) Economy
2012 provisional

Sociaal

Sociale programmatie

Werkgelegenheid onder druk: tewerkstelling gedaald van 8.400 werknemers in 2011 naar 8.164 in 2012

De onderhandelingen over de sociale programmatie waren reeds gestart in 2011. Op 03.05.2012 werd een akkoord inzake sociale programmatie afgesloten voor de gebaremiseerde werknemers van de sector voor de periode 2011-2012. Het akkoord voorzag in een verhoging van de loonschalen en van de reële individuele lonen met 0,3% met ingang van 01.01.2012 en in een aantal andere verbeteringen, zoals een verhoging van de fietsvergoeding en de verlenging van de bestaande voorwaarden inzake hospitalisatieverzekering.

Vervroegd pensioen: bestaande regeling verlengd tot eind 2015

Door de maatregelen van de Regering Di Rupo om de leeftijd te verhogen om met vervroegd wettelijk pensioen te kunnen gaan, dienden de sociale partners van de sector in de loop van 2012 te overleggen over het lot van de bestaande regelingen van vervroegd vertrek binnen de sector. De werkgevers hebben uiteindelijk beslist om de bestaande regelingen van vervroegd vertrek verder toe te passen tot en met 31.12.2015. Hierdoor kunnen de werknemers “oude arbeidsvoorwaarden” 1 jaar voor de vervroegde pensioenleeftijd (3 jaar voor werknemers in continudienst) vertrekken voor zover ze geboren zijn voor 31.12.1955 (cfr de overgangsmaatregelen vastgelegd door de regering) en voor zover ze voldoen aan de voorwaarden van de bestaande CAO.

Tewerkstelling onder druk

De tewerkstelling in de sector staat onder druk: het aantal werknemers in dienst is gedaald in 2012 ten opzichte van 2011. Eind 2012 waren er 8.178 werknemers in dienst ten opzichte van 8.400 eind 2011. Het aantal nieuwe aanwervingen is eind 2012 bijna stilgevallen (slechts een twintigtal nieuwe aanwervingen per kwartaal ten opzichte van een zeventigtal nieuwe aanwervingen per kwartaal eind 2011).Gezien de aangekondigde sluitingen lijkt de situatie in 2013 ook niet te verbeteren.

FEBEG leden investeren 4,81% van de loonmassa (2011) in vorming. Meer dan het dubbele dan de verplichting op Belgisch niveau

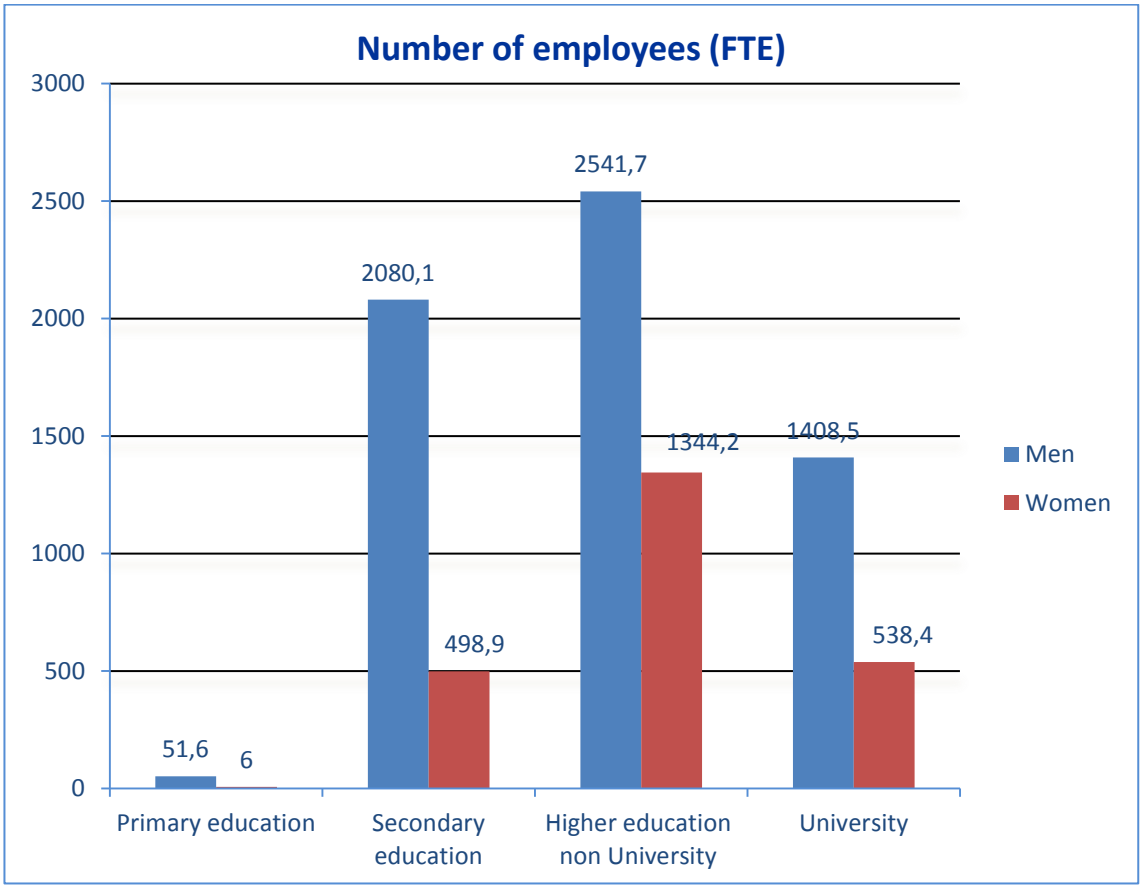

Source: FEBEG

Uit de tabel hierboven komt tot uiting dat een grote meerderheid van de werknemers tewerkgesteld bij de leden van FEBEG hoger onderwijs hebben gevolgd. Bijna 70% van de werknemers hebben immers hoger onderwijs gevolgd.

Onze sector is ook eerder mannelijk getint: ten opzichte van 6.000 mannen werken er slechts 2.385 vrouwen of ongeveer 28% van de totale tewerkstelling bij de FEBEG-leden.

Vorming: sector scoort hoog

Vorming is een verantwoordelijkheid van zowel werknemer als werkgever. De sociale partners hebben zich ertoe verbonden om 1,9% van de totale loonmassa van de Belgische ondernemingen te besteden aan de (formele en informele) vorming van de werknemers. Onze sector blijft sterk investeren in de opleiding van de werknemers. Voor 2011 is het opleidingspercentage 4,81%. Het voorlopig cijfer op basis van de beschikbare sociale balansen voor 2012 is 5,6%. Dit is meer dan dubbel zo hoog als de gemiddelde doelstelling voor alle bedrijven in geheel België (1,9%)

Gezonde leeftijdspiramide

De leeftijdspiramide van de FEBEG-leden is gezond te noemen: de komende jaren zal het aantal pensioneringen vrij stabiel blijven, terwijl het aantal jonge werknemers voldoende hoog is

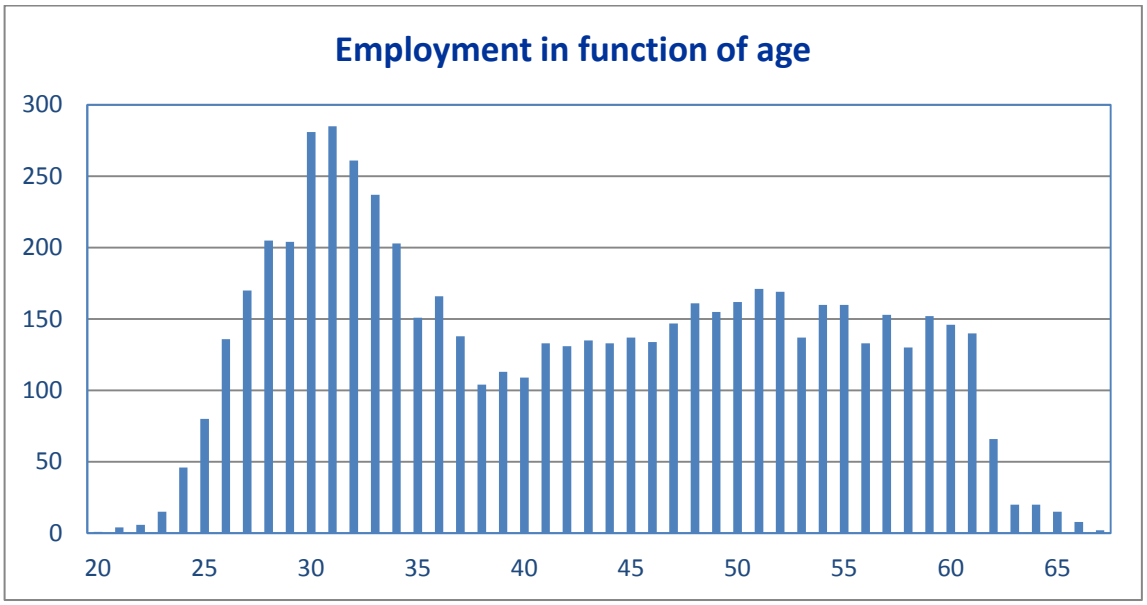

Source: FEBEG

Leefmilieu

Dalende uitstoot NO_X en SO_2

Onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van de uitstoot van NO_X en SO_2 van de energiesector in België. De energiesector omhelst de categorie 1A1a "Public electricity and heat production" volgens de Nomenclature for Reporting 2009 (NFR09). De meest recente data zijn beschikbaar voor het jaar 2011 (N-2).

De daling van de emissies van NO_X en SO_2 door de Belgische energiesector is spectaculair

De emissies van NO_X en SO_2 zijn systematisch gedaald sinds 1990. Ten opzichte van 1990 bedraagt de vermindering van de NO_X-uitstoot in 2011 79,6%. Dit is het gevolg van NO_X-reductiemaatregelen zoals de aanpassing van de branders en de installatie van Selective Catalytic Reduction eenheden (SCR's) die het NO_X-gehalte in de verbrandingsgassen reduceren. De reductie van SO_2 in 2012 t.o.v. 1990 bedraagt 97,5%. Het gebruik van laagzwavelige steenkool, de omschakeling van steenkool en aardolie naar aardgas en de installatie van deSOx-eenheden dragen hier voornamelijk toe bij. In Vlaanderen werd in 2010 bovendien een milieubeleidsovereenkomst (MBO) afgesloten tussen FEBEG en het Vlaamse Gewest betreffende de vermindering van de SO_2- en NO_X-emissies van bestaande elektriciteitscentrales.

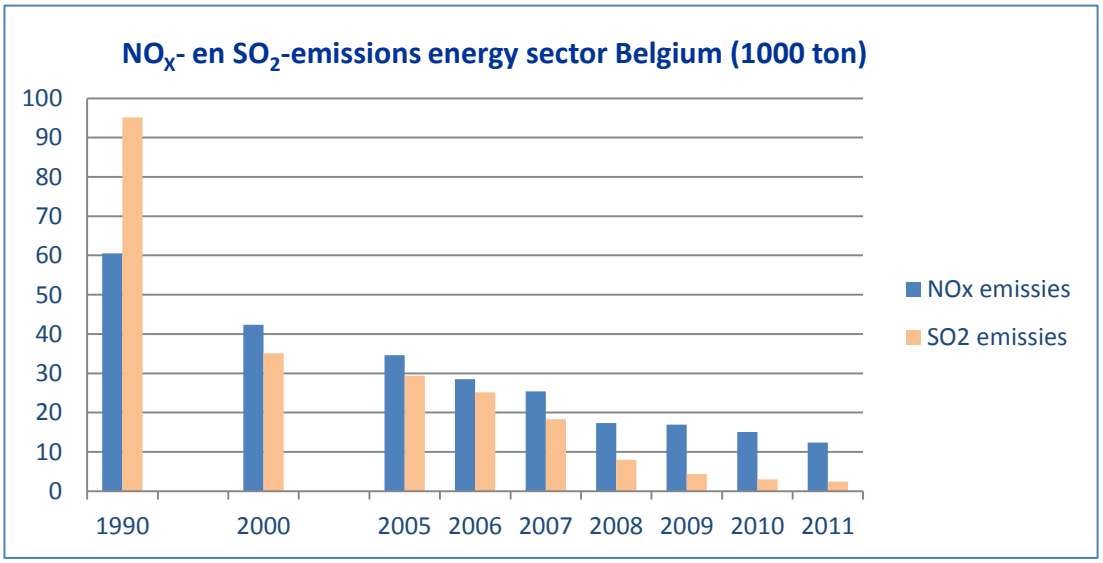

Bron: EEA (NEC inventory 2010) en CLRTAP Inventory Submissions 2013 België

Milieubeleidsovereenkomst SO_2 en NOx

In het kader van de milieubeleidsovereenkomst (MBO) van 5.08.2010 afgesloten tussen FEBEG en het Vlaamse Gewest betreffende de vermindering van de SO_2- en NO_X-emissies, stelde FEBEG in 2012 het jaarlijks rapport op over het kalenderjaar 2011. Uit dit rapport blijkt dat de betrokken elektriciteitsproducenten in 2011 een totale hoeveelheid van 1.706 ton SO_2 hebben geëmitteerd. Dit betekent dat de jaarvracht voor SO_2 ruim onder het absolute plafond van 6.000 ton SO_2 bleef, en wel met 71,6 %. De specifieke NO_X-emissie van de betrokken installaties bedroeg 299 g/MWhe in 2011 en bleef zo eveneens beduidend onder het jaarplafond van 350 g/MWhe. Voor het kalenderjaar 2011 hebben de betrokken elektriciteitsproducenten bijgevolg de doelstellingen uit de MBO bereikt. Ten opzichte van het jaar 2010 werd zowel een daling van de absolute SO_2-emissies als van de specifieke NO_X-emissies vastgesteld.

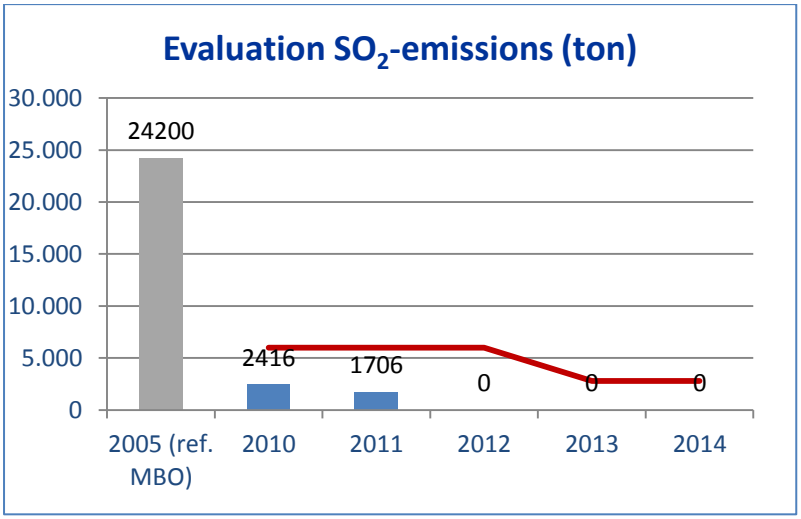

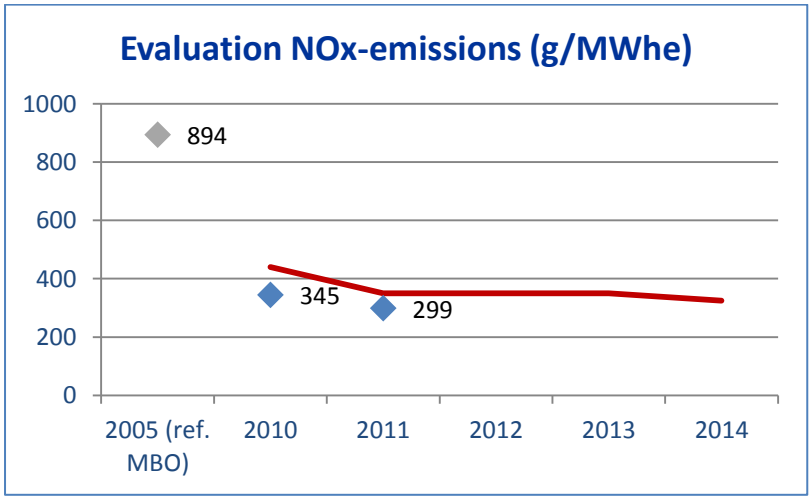

Dalende CO_2-emissies

In 2011 werd door de Belgische energiesector (categorie 1A1a "Public electricity and heat production") 17,36 Mton CO_{2eq} uitgestoten. Tegenover de uitstoot van 21,29 Mton CO_{2eq} in 2010 is dit een belangrijke vermindering. Algemeen is sinds 2005, de start van het Europese emissiehandelssysteem, een dalende trend waarneembaar in de uitstoot van de sector.

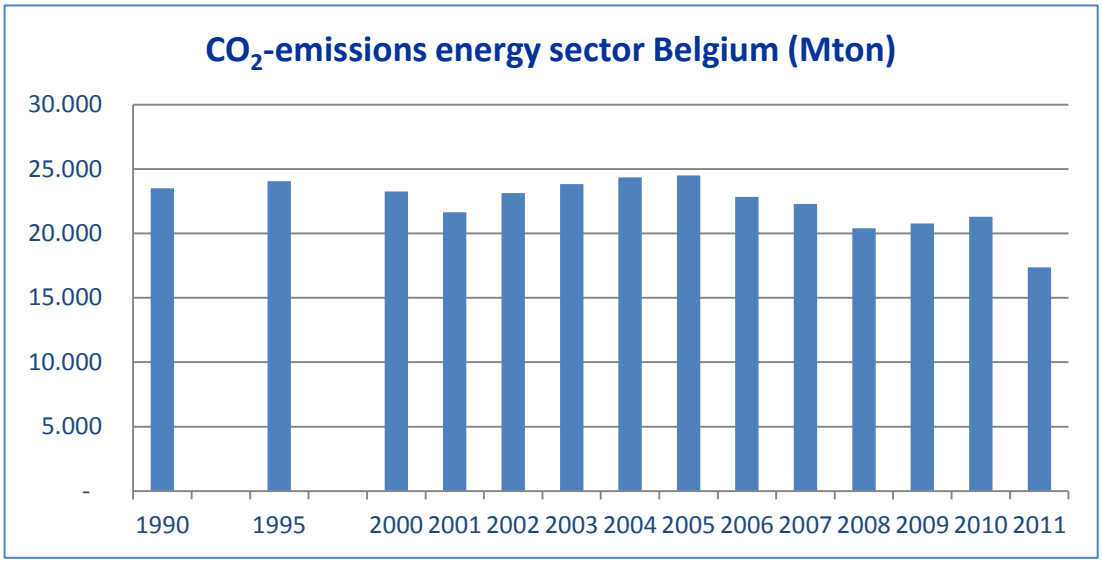

Bron: Belgium's Greenhouse Gas Inventory

ETS verliest zijn sleutelrol in het Europees klimaatbeleid

In 2012 bleef de prijs van een ton uitgestoten CO_2 onder het Europese emissiehandelssysteem (Emission Trading Scheme, ETS) zeer laag. Na een prijsniveau van ongeveer 15 €/ton in 2010 en tot midden 2011, zette zich in de tweede helft van 2011 een daling van de prijs in die in 2012 niet werd goedgemaakt. Het hoogste prijsniveau in 2012 werd eind februari bereikt en bedroeg zo'n 9,5 €/ton CO_2, het minimum bedroeg 5,61 €/ton begin december 2012. Gemiddeld lag de prijs in 2012 rond 6,5 à 7 €/ton.

Oorzaak van deze lage CO_2-prijs is in hoofdzaak de economische crisis die voor een overaanbod aan emissierechten in het systeem zorgt. Ook al heeft de prijs geen impact op het bereiken van het emissieplafond, het gevolg van de lage prijs is wel dat hij niet aanzet tot investeringen in CO_2-arme technologieën. Nochtans, door de lange levensduur van investeringen in de energiesector en de industrie zijn low carbon investeringen zoals in hernieuwbare energie en CO_2-efficiënte centrales vandaag reeds noodzakelijk. Zo niet

zullen de vandaag gemaakte investeringen tot meer dan 20 jaar later nog steeds bijdragen aan de CO_2-uitstoot. Om bovendien zekerheid te geven aan investeerders over de Europese koers in het klimaatbeleid op lange termijn, vraagt FEBEG de noodzakelijke acties om het ETS te remediëren en een coherente klimaat- en energievisie 2030 uit te zetten.

Aandeel hernieuwbare energie

De voorbije jaren nam het aandeel van het geïnstalleerd vermogen aan hernieuwbare energie (zon, wind, biomassa, waterkracht en andere (biogas, bioafval)) in het Belgische productiepark sterk toe en krijgt zo een alsmaar belangrijkere plaats naast de klassieke geïnstalleerde capaciteit. In 2012 bedroeg het aandeel van het geïnstalleerd vermogen van hernieuwbare energie in het Belgische productiepark ongeveer 27%.

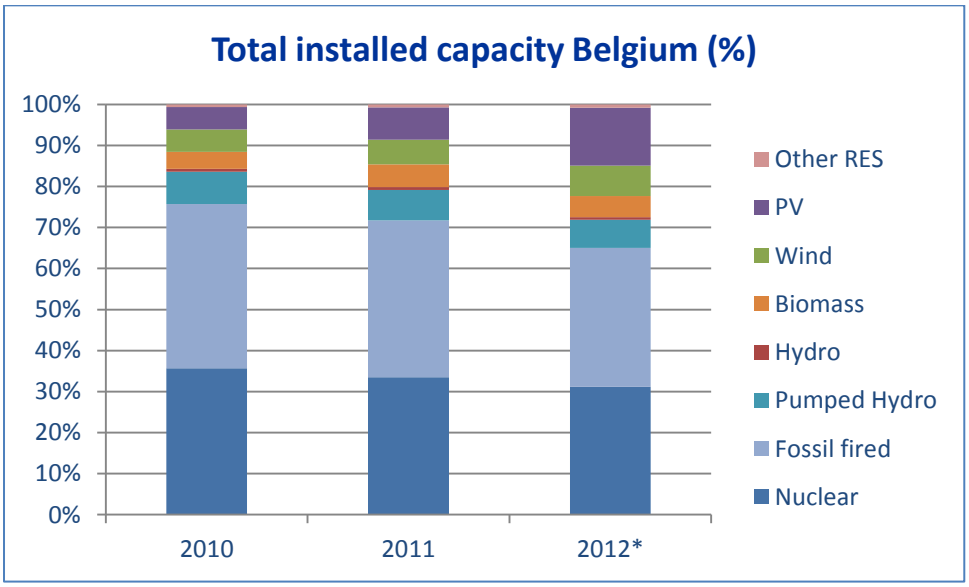

* provisional
Source: FPS energy and FEBEG calculations

Het aandeel van hernieuwbare energie in België op basis van de geproduceerde elektriciteit bedroeg in 2012 ongeveer 14%. Dat dit een veel kleiner aandeel is dan op basis van het geïnstalleerd vermogen is voornamelijk het gevolg van het niet steeds beschikbaar zijn van zon en wind. Analoog met het geïnstalleerd vermogen nam de productie uit deze bronnen de voorbije jaren uiteraard ook sterk toe.

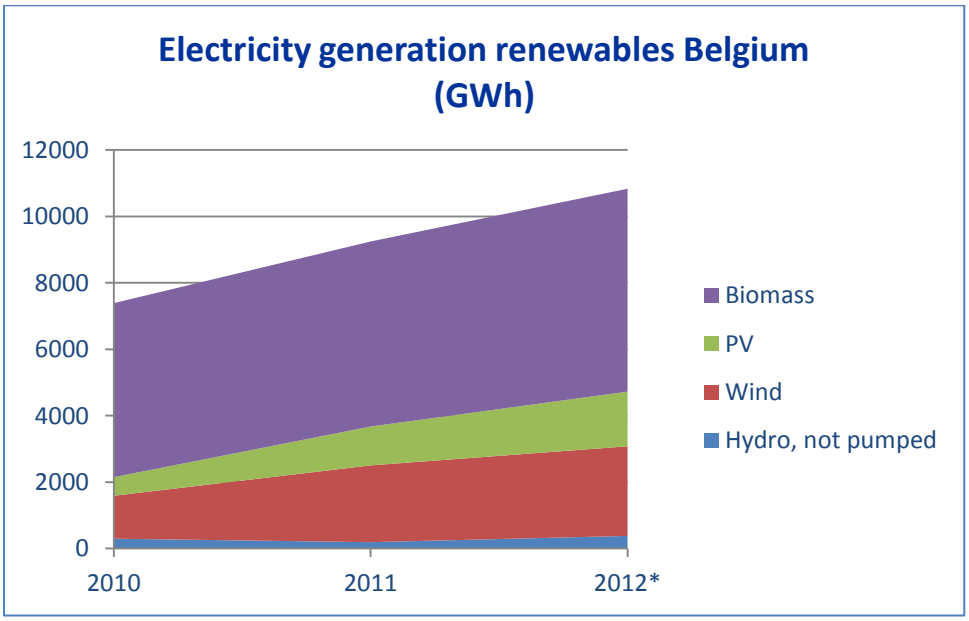

* provisional
Source: FPS energy and FEBEG calculations

Economisch

Prijsbevriezing

In navolging van de acties in 2011 heeft FEBEG begin 2012 verder gelobbyd om de diverse beleidsmakers erop te wijzen dat de invoering van een prijsregulering strijdig is met de principes van de vrijemarktwerking en regelrecht indruist tegen de basisdoelstelling van het Derde Energiepakket. Op diverse fora heeft FEBEG meegegeven dat eender welk systeem van prijsbevriezing belemmerend is voor nieuwe toetreders op de Belgische energiemarkt. Het financiële risico voor de leveranciers neemt immers toe. In plaats van de marktwerking te verbeteren en de markt meer toegankelijk te maken voor nieuwe marktspelers, maken deze maatregelen de Belgische energiemarkt juist onaantrekkelijk. Bovendien is de Belgische energiemarkt intussen reeds zeer dynamisch zoals blijkt uit het groeiend aantal afnemers die van leverancier veranderen en is de stijging van de elektriciteitsprijzen de afgelopen jaren voornamelijk een gevolg van stijgende nettarieven en taksen.

Prijsbevriezing is belemmerend voor nieuwe toetreders.

Vangnetmechanisme

De wet van 8.01.2012 zet het Derde Energiepakket om in Belgisch recht. Tevens werd er een zogenaamd vangnetmechanisme voor elektriciteit en gas ingevoerd. Deze vangnetregulering voorziet in een controle niet alleen op de correcte toepassing van de indexeringsformules, maar ook op elke verhoging van de variabele energieprijs buiten de indexering en is van toepassing op leveringen aan huishoudelijke afnemers en KMO's. Dit mechanisme beperkt de frequentie van de indexering tot maximum 4 keer per jaar. Het voorziet in een ex post controle door de CREG van de aangewende indexeringsformules en een ex ante controle van de CREG op elke andere prijsverhoging die niet voortvloeit uit de toepassing van de indexeringsformule. Het betreft een tijdelijke maatregel verlengbaar na 1.1.2014. Zowel wijzigingen aan de bestaande tariefformules als de invoering van nieuwe tariefformules werden bedoeld.

Dergelijke maatregelen maken de Belgische energiemarkt net onaantrekkelijk

Prijsbevriezing

Met de Wet houdende diverse bepalingen van 29.03.2012 werd dit vangnetmechanisme nog verder verstrengd door de opwaartse indexering van de variabele gas en elektriciteitscontracten vanaf 1.04.2012 tijdelijk te bevriezen tot 31.12.2012. Ook werd de wettelijke basis gecreëerd voor een Koninklijk besluit met een lijst van toegelaten criteria van indexatieparameters. Nadien volgende voor de sector een periode van onzekerheid, want pas op 30.11.2012 heeft de Ministerraad deze Koninklijke Besluiten goedgekeurd om

in werking te treden op 1 april 2013. De besluiten voorzien in een ontkoppeling van de gasprijzen van de petroleumprijzen, met een overgangsperiode voor de jaren 2014-2015. Pas eind november was er zekerheid dat met ingang op 1.01.2013 de bevriezing van de energieprijzen werd opgeheven en dat bestaande indexeringsformules opnieuw kunnen toegepast worden..

Exhaustieve lijst criteria indexeringsparameters

In de loop van 2012 heeft FEBEG bij diverse gelegenheden gereageerd op de ontwerpvoorstellen van exhaustieve lijst van toegelaten criteria van de indexeringsparameters voor elektriciteit en gas. FEBEG heeft steeds voorbehoud gemaakt bij het principe zelf van het opleggen van een exhaustieve lijst van parameters. De huidige regelgeving bevat al een verregaande prijsregulering en steeds wordt zwaarder ingegrepen op de kosten-, inkomsten- en bevoorradingsstructuur van de energieleveranciers. Volgens FEBEG moeten de leveranciers naast hun werkelijke bevoorradingskosten ook operationele kosten kunnen doorrekenen in hun tariefformules. Verder voorzag het initiële voorstel om de toegelaten indexeringsparameters uitsluitend te berekenen op basis van vrij en gratis voor de eindklant toegankelijke gegevens (internet/website leveranciers) en op basis van beursnoteringen met betrekking tot de Belgische energiemarkten. FEBEG heeft er in dit verband op gewezen dat: de informatie die aan de basis ligt van de parameters veelal niet publiek beschikbaar is en de huidige regelgeving evenals het consumentenakkoord de leveranciers al verplichten om alle informatie over hun tarieven en tariefformules te publiceren op hun website. Ook sluiten parameters uitsluitend berekend op basis van beursnoteringen met betrekking tot de Belgische energiemarkten niet aan met de economische realiteit en houden zij geen rekening met de interconnecties tussen de verschillende markten en de prijszettingsmechanismes op de markt.

Dit laatste criterium is in de finale versies van de besluiten gewijzigd tot ‘beursnoteringen met betrekking tot de Europese markten’. FEBEG heeft blijvend aangeklaagd dat voor wat gas betreft dit aangepaste voorstel nog steeds niet aansluit bij de economische realiteit en dus geen rekening houdt met de interconnecties tussen de verschillende markten en de prijszettingsmechanismes op de markt: FEBEG heeft ervoor gepleit dat rekening wordt gehouden met de specificiteit van de bevoorradingsportefeuille en -posities eigen aan elke leverancier en dat de nodige tijd wordt voorzien om de ingenomen posities te heronderhandelen om zo te evolueren naar een hoger aandeel gas dat geïndexeerd wordt op basis van beursnoteringen. Dit echter zonder evenwel een negatieve impact - zoals bijvoorbeeld de verderzetting van de prijsbevriezing – te hebben op de andere leveranciers die mogelijks reeds tegemoet komen aan deze regelgeving. Dank zij de tussenkomst van FEBEG zijn de Koninklijke besluiten pas in werking getreden op 1.04.2013 en werd een

overgangstermijn voorzien om de leveranciers toch wat meer tijd te geven om hun tariefformules en IT-systemen aan te passen

Netvergoeding: stijgende risico's op wanbetaling

Lusten en lasten van de netvergoeding zijn slecht verdeeld. De inkomsten voor de netbeheerders de kosten en de risico's voor de leveranciers

Via de media heeft FEBEG eind oktober 2012 kennis genomen van de beslissing van de Vlaamse distributienetbeheerders - verenigd onder de koepel van Eandis en Infrax - om vanaf 1.01.2013 een netvergoeding aan te rekenen voor zonnepanelen met een vermogen tot 10 kW. Via de pers en ook rechtstreeks aan de betrokken beleidsmakers heeft FEBEG het gebrek aan overleg over deze maatregel die een impact heeft op de bedrijfsvoering en resultaten van de leveranciers sterk betreurt. De lusten van deze maatregel komen uitsluitend ten goede van de distributienetbeheerder. Het is volgens FEBEG dan ook evident dat de distributienetbeheerder alle lasten voor het innen van de netvergoeding volledig draagt. Deze kosten lopen hoog op: niet alleen zijn er de loutere facturatiekosten, maar ook kosten voor (aanpassing van) IT-systemen, opleiding en tijdsbesteding van de werknemers in de call centers, de financiële risico's in geval van wanbetaling, de administratieve kosten, … Omdat deze nieuwe netvergoeding een bijkomend financieel risico dreigt te vormen voor de leveranciers, heeft FEBEG uitdrukkelijk gevraagd dat de invoering van de netvergoeding voor zonnepanelen geen bijkomende kosten voor de leveranciers met zich zouden brengen.

Gelet op het feit dat de leveranciers vandaag reeds instaan voor de facturatie en de inning van de kosten voor het gebruik van het net en reeds alle risico's van wanbetaling dragen, zal FEBEG ook in 2013 verder lobbyen om de belangen van de leveranciers in dit verband te verdedigen en om de problematiek van de oninbare vorderingen in haar geheel te bespreken. Een aanpassing van de regelgeving is noodzakelijk temeer daar de netbeheerders de kosten van wanbetaling kunnen recupereren via hun nettarieven. FEBEG dringt er dus op aan dat het regelgevend kader een financiële compensatie voorziet voor de leveranciers die instaan voor de facturatie, de inning en de eventuele wanbetaling van de netcomponenten.

Verdere integratie van de groothandelsmarkt voor elektriciteit

Het verder integreren van de groothandelsmarkt voor elektriciteit – tot uiteindelijk één Europese elektriciteitsmarkt – brengt macro-economische voordelen (grotere liquiditeit,

toename van concurrentie, efficiënter gebruik van de infrastructuur, …) met zich en bevordert de integratie van hernieuwbare energiebronnen in de markt.

België maakt samen met Nederland, Duitsland, Luxemburg en Frankrijk deel uit van de gekoppelde Centraal-West Europese (CWE) markt die een groot deel van de Europese elektriciteitsmarkt vertegenwoordigt en voorloper is op het vlak van marktintegratie.

Via de *Interim Tight Volume Coupling* (ITVC) is de CWE *day-ahead* markt nu al gekoppeld met de Scandinavische markt. Het project '*Price Coupling of Regions*' (PCR) zal eind 2014 de bestaande *volume coupling* vervangen door een *price coupling* en meteen zullen nieuwe landen toetreden tot de gekoppelde zone. FEBEG steunt dit proces voluit.

'When it comes to gas and electricity, citizens and businesses are interested in two things – security of supply at any time and affordable price. We will best achieve this with a functioning European energy market',

Energy Commissioner Günther Oettinger op 15 november 2012

Price Coupling of Regions project

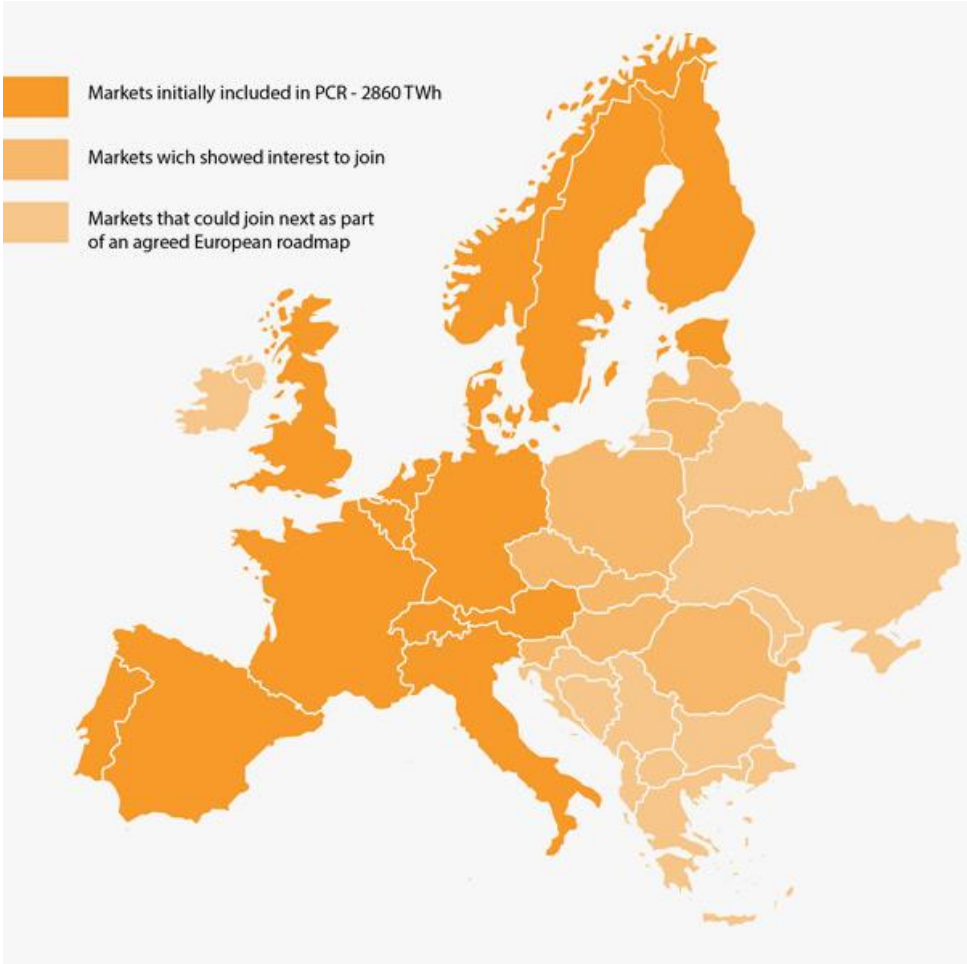

source: EpexSpot

Door het onvoorspelbare karakter van de elektriciteitsproductie op basis van variabele bronnen (wind, zon, …) moeten evenwichtsverantwoordelijken vaak tijdens de dag zelf bijsturen. Goed werkende grensoverschrijdende *intraday*- en *balancing*-markten laten toe dat deze tekorten en overschotten tot vlak voor de levering efficiënt kunnen weggewerkt worden in een groter gebied. Door deze schaalvergroting kunnend de kosten van de *back-up* en reservecapaciteit gedrukt worden. FEBEG ijvert dan ook voor:

- een snelle implementatie van één enkel geïntegreerd handelsplatform voor de intraday handel;
- het maximaal harmoniseren en integreren van de Belgische en Nederlandse balancing- en reservemarkt als pilootproject.

FEBEG is bovendien van oordeel dat de Ministers van de CWE landen – verenigd in het Pentalateral Forum – moeten blijven inzetten op een verdere integratie van de CWE markt:

- de grensoverschrijdende handel (long term, day-ahead, intraday en balancing) moet gestimuleerd worden,
- de standaarden en regels van de netbeheerders (nominaties, balancing-producten, verantwoordelijkheden, …) moeten verder geharmoniseerd worden;
- op het vlak van de bevoorradingszekerheid (analyse, ondersteuning, …) dient overlegd, samengewerkt en maximaal geharmoniseerd te worden;
- marktverstoringen moeten vermeden en weggewerkt worden.

Nieuw vervoersmodel van Fluxys

Op 12 mei 2012 heeft de CREG het standaard aardgasvervoerscontract, het toegangsreglement voor aardgasvervoer en het aardgasvervoersprogramma van Fluxys goedgekeurd. Met deze beslissing zette de CREG het licht op groen voor de invoering van het nieuwe vervoersmodel dat op 1 oktober 2012 – met succes – werd gelanceerd.
Het nieuwe vervoersmodel omvat volgende kenmerken:

- Op het nieuwe centrale handelspunt met prijsindex – Zeebrugge Trading Point (ZTP) – is zowel bilaterale handel als anonieme handel via de beurs mogelijk. Grote verbruikers die aangesloten zijn op het net van Fluxys kunnen er ook rechtstreeks gas kopen. Bovendien is ZTP via het netwerk van Fluxys verbonden met de handelspunten in de buurlanden: TTF, NBP, NCG, Gaspool en PEG.
- Zeebrugge Beach blijft als punt voor bilaterale gashandel een belangrijke liquide markt op het continent.

– Het nieuwe vervoersmodel geeft alle marktpartijen op eenvoudige, transparante en niet-discriminerende wijze toegang tot het aardgasvervoersnet van Fluxys en tot het handelsplatform ZTP.

Schematische voorstelling Fluxys vervoersmodel

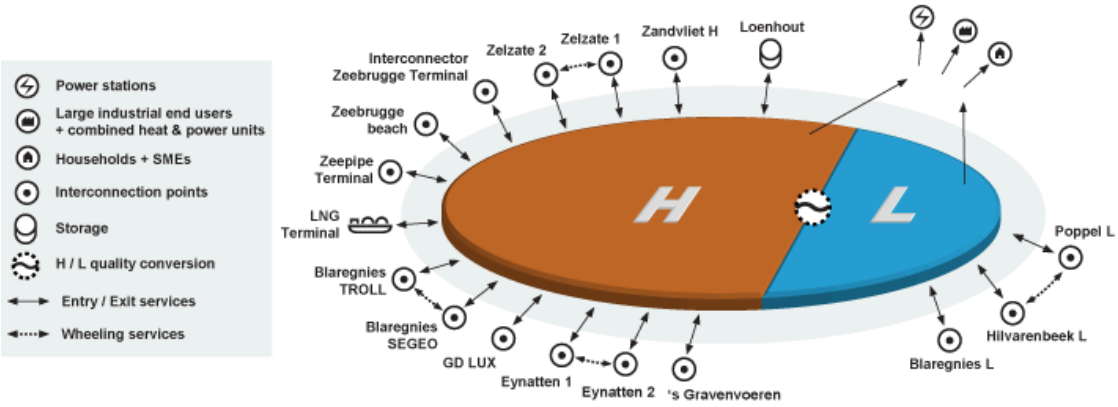

Bron: Fluxys

– Gebruikers kunnen 24/7 gebruik maken van een nieuw elektronisch boekingssysteem met onmiddellijke bevestiging indien de capaciteit beschikbaar is en geen bijkomende simulaties nodig zijn.
– Op ZTP stelt Fluxys bovendien systeemflexibiliteit ter beschikking van de netgebruikers met behulp van een marktgestuurd balanceersysteem op dagbasis.

"Nieuw vervoersmodel van Fluxys Belgium brengt 100 marktpartijen en meer dan 70 miljard m³ (770 TWh) handel in aardgas binnen het bereik van leveringsondernemingen en Belgische eindklanten"

CREG nieuwsbrief van 1 juni 2012

FEBEG is vanuit het oogpunt als netgebruiker actief betrokken geweest bij de implementatie van dit nieuwe vervoersmodel. In de loop van 2013 zal Fluxys – in samenspraak met de stakeholders – dit nieuwe vervoersmodel evalueren, en desgevallend bijsturen. FEBEG zal actief deelnemen aan deze consultatie en zal een aantal verbeteringen voorstellen, voornamelijk met betrekking tot het balanceersysteem, het tot stand komen van één referentieprijs voor België, de reservatie van capaciteit naar de distributienetten, het elektronisch boekingssysteem, …

Rentabiliteit klassieke elektriciteitscentrales

België maakt deel uit van de gekoppelde Centraal-West Europese elektriciteitsmarkt (CWE) en als gevolg van de toenemende marktintegratie speelt de concurrentie tussen producenten op supranationaal niveau: voor zover er voldoende capaciteit op de interconnecties beschikbaar is, leidt de marktkoppeling immers tot een kostenoptimale inzet van alle productie-installaties op het niveau van de CWE (merit order).

De plaats van centrales in deze merit order wordt vooral bepaald door hun variabele kosten, hoofdzakelijk de kosten voor brandstof en CO_2-emissierechten waarvan de prijzen op internationale markten tot stand komen; concreet worden gasgestookte centrales aangestuurd door het verschil tussen de elektriciteitsprijs en de gasprijs rekening houdend met het rendement van de centrale en de kostprijs van de CO_2-emissierechten (*Clean Spark Spread*). Gascentrales situeren zich op dit ogenblik in de *merit order* na de elektriciteitsproductie op basis van hernieuwbare energiebronnen, na nucleaire centrales en na kolengestookte centrales.

"National governments from the EU's 27 member states should avoid setting up conflicting national systems for encouraging back-up power generation capacity"

EU Energy Commissioner Gunther Oettinger in the European Parliament's Energy Committee on 29 November 2012

Merit order CWE

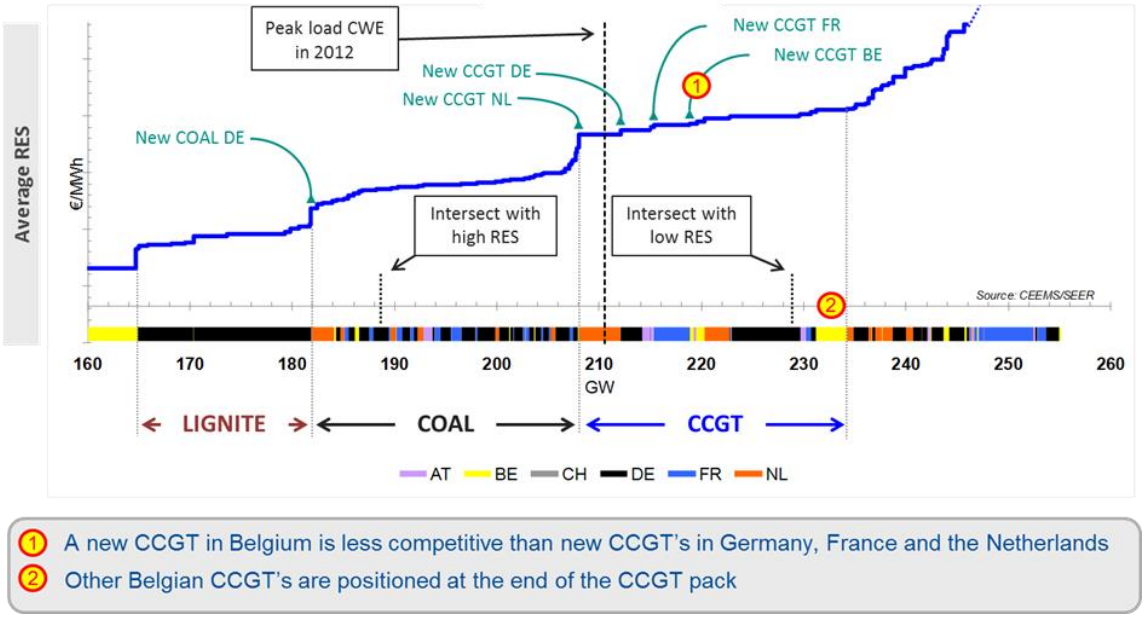

1 A new CCGT in Belgium is less competitive than new CCGT's in Germany, France and the Netherlands
2 Other Belgian CCGT's are positioned at the end of the CCGT pack

CCGT: Combined Cycle Gas Turbine (Stoom- en Gasturbine, STEG)

Uit de bovenstaande figuur blijkt dat de Belgische STEG's bij de piekvraag niet in werking zijn. Pas bij zeer beperkte beschikbaar van hernieuwbare energie zal een aantal van de (nieuwste Belgische STEG's actief zijn (intersect low RES). Bij hoog aandeel hernieuwbare energie zal geen enkele STEG actief zijn net zoals een deel van het kolenpark (High RES intersect).

Het huidige klimaat- en energiebeleid leidt er bovendien toe dat het aandeel van de variabele bronnen (zon, wind, …) in de elektriciteitsproductie in de nabije toekomst nog sterk zal toenemen. Het toenemende aandeel gesubsidieerde variabele hernieuwbare energiebronnen heeft echter een impact op de werking en de rendabiliteit van klassieke elektriciteitscentrales, en in het bijzonder van de gasgestookte centrales:

- het algemene prijsniveau op de groothandelsmarkten daalt aangezien productie-installaties met zeer lage variabele productiekosten (zoals windturbines, zonnepanelen en waterkrachtcentrales) in toenemende mate de prijs bepalen op de groothandelsmarkt;
- klassieke centrales worden minder ingezet (lager aantal draaiuren);

Belgische STEG's zijn door de hogere lasten op de input en de injectietarieven minder competitief dan STEG's in naburige landen

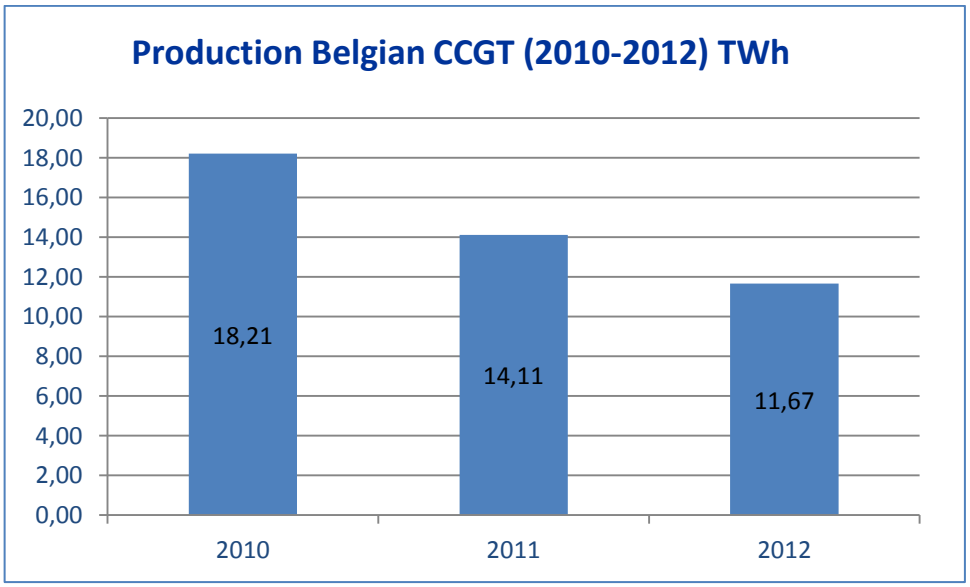

Source FEBEG

- de prijsvolatiliteit op de elektriciteitsmarkt neemt toe waardoor gasgestookte centrales meer flexibel ingezet worden – in korte cycli, en dus met meer start- en stopkosten – waardoor hun variabele kosten toenemen.

Meer variabele, gesubsidieerde energie zorgt ervoor dat de nood aan flexibele klassieke centrales verhoogt (flex- en back up-installaties) maar dat hun rentabiliteit verlaagt waardoor bestaande installaties vroegtijdig uit dienst worden genomen en geen nieuwe installaties meer worden gebouwd.

Deze evoluties dwingen de sector en zijn stakeholders om het huidige marktmodel te evalueren en - op Europees niveau - na te denken over een nieuw toekomstig Europees marktmodel met volledige integratie van de variabele elektriciteitsproductie dat wellicht meer de nadruk zal leggen op het correct vergoeden van het beschikbaar stellen van productiecapaciteit.

In afwachting van dit nieuwe marktmodel pleit FEBEG voor:

- het dringend wegwerken van de kostenhandicap van Belgische centrales ten opzichte van andere centrales in de CWE (injectietarieven, federale bijdrage op gas, niet-marktconforme vergoeding voor ondersteunende diensten, …);
- het zo snel mogelijk opzetten – als overgangsmaatregel – van een goed ontworpen strategische reserve om een verdere vermindering van de bevoorradingszekerheid te voorkomen;
- het uitschrijven – indien nodig voor de bevoorradingszekerheid – van een offertevraag voor nieuwe gascentrales op voorwaarde dat er equivalente maatregelen worden genomen voor bestaande gascentrales;
- het verder verbeteren en integreren van de groothandelsmarkten om de nood aan en de kost van aanvullende maatregelen te beperken;
- het analyseren van de bevoorradingszekerheid en de nood aan aanvullende maatregelen op het niveau van de CWE;
- het implementeren in de CWE van een marktwijd en technologieneutraal mechanisme voor vergoeding van capaciteit als aanvulling op de energiemarkt.

Hervorming ondersteuningsbeleid groenestroom en WKK in Vlaanderen

In 2012 werd een grondige hervorming doorgevoerd van het ondersteuningsbeleid voor groenestroom en WKK in Vlaanderen. Het decreet van 13.07.2012 bracht grote wijzigingen aan in het Energiedecreet en op 21.12.2012 werd door de Vlaamse Regering ook een besluit tot wijziging van het Energiebesluit definitief goedgekeurd.

De hervorming van het ondersteuningsbeleid heeft als belangrijk gevolg dat de steunperiode beperkt wordt tot 10 of 15 jaar afhankelijk van de productietechnologie, daar waar deze voorheen de gehele levensduur van de installatie overspande (behalve voor PV). Ook werd afgestapt van het principe om 1 certificaat per MWh geproduceerde energie toe te kennen. De nieuwe installaties krijgen in de toekomst de hoeveelheid steun die nodig is om een vooropgesteld financieel rendement te bekomen. De steun per MWh geproduceerde groene stroom wordt aldus afhankelijk van de projectcategorie. Op basis van de noodzakelijke hoeveelheid ondersteuning wordt per categorie een factor vastgelegd die aangeeft op hoeveel certificaten de productie van 1MWh recht heeft. De certificaten kunnen vervolgens verkocht worden op de markt of tegen minimumsteun ingeleverd worden bij de netbeheerder.

In de loop van 2012 werd eveneens het mathematisch model voor de bepaling van de vereiste hoeveelheid steun vastgelegd. De eerste resultaten van deze berekeningen werden voorgesteld en het daarbij horend aantal groenestroomcertificaten per MWh groenestroom productie vastgelegd

Bij deze hervorming heeft FEBEG de belangen van haar leden verdedigd zowel vanuit het oogpunt van producent als leverancier. FEBEG maakte op verschillende momenten zowel schriftelijk als in overleg haar opmerkingen en standpunten over aan het Vlaams Energie Agentschap (VEA), de betrokken kabinetten, de VREG en nam deel aan een hoorzitting in het Vlaams Parlement. FEBEG stelde ook samen met ODE/VWEA[2] een gezamenlijk standpunt op dat aan deze partijen werd verstuurd. Vanuit het standpunt van de producenten werd in hoofdzaak gewezen op de knelpunten in het hernieuwde steunsysteem voor windinstallaties tot 4 MW die de rentabiliteit van dergelijke nieuwe projecten in het gedrang kan brengen. Want waar enerzijds een aantal zaken werden rechtgezet, zoals de te hoge steun voor zonnepanelen, werd anderzijds ook sterk geknabbeld aan de steun voor andere categorieën zoals wind en WKK. Het is vooralsnog onzeker wat de impact van deze grote wijziging zal zijn op de uitbouw van groene stroom en WKK in Vlaanderen. FEBEG pleit in elk geval voor een stabiel en rechtszeker investerings- en exploitatiekader.

Vanuit het standpunt leveranciers heeft FEBEG gereageerd op de retroactieve werking van het Decreet. De quotaverhogingen werden bij de goedkeuring in juli immers reeds vanaf 1 januari 2012 ingevoerd. Verder werd hierbij gewezen op de hoge bijkomende administratieve en IT-technische kosten voor de quotumverhoging. Ook bepaalt het Decreet dat een leverancier maximaal de door hem "daadwerkelijk gemaakte kosten" mag doorrekenen, inclusief een boetesysteem indien de leverancier hieraan niet voldoet.

Eind 2012 werd reeds een “optimalisatiedecreet” voorgesteld, dat een aantal aanpassingen aan het Energiedecreet voorstelt. Hierin worden onder andere de verlengingsmogelijkheden voor bestaande installaties uitgebreid en wordt de opening gecreëerd voor een alternatief toewijzingssysteem van groenestroom- en WKK-certificaten. Op vraag van FEBEG wordt eveneens een probleem met retroactiviteit voor de bepaling van het jaarlijks aantal in te dienen certificaten opgelost en werd het systeem dat maximaal de daadwerkelijk gemaakte kosten mogen doorgerekend worden, grondig aangepast. Dit laatste zal evolueren van een

[2] ODE; Organisatie voor Duurzame Energie Vlaanderen, VWEA: Vlaamse Windenergie Associatie

controle op het verleden naar een limiet voor de toekomstige leveringen, wat een aanzienlijke verbetering inhoudt.

Wallonië: hervorming ondersteuningsbeleid groenestroom

Het Waals gewest heeft in 2012 zijn werkzaamheden omtrent de hervorming van het steunmechanisme voor hernieuwbare energie verder gezet. De discussies werden gevoerd rond 3 grote thema's : vastleggen van een ambitieniveau voor hernieuwbare energie, verbeteren van de efficiëntie en de rechtvaardigheid van het groenestroomcertificaten systeem en tenslotte het terug in evenwicht brengen van de markt voor groenestroomcertificaten.

Vastleggen van een ambitieniveau voor hernieuwbare energie

De Waalse regering heeft in 2012 de qouta groenestroomcertificaten voor de periode 2013-2020 vastgelegd. Het quotum bedraagt 19,4% voor 2013. De doelstelling voor 2020 bedraagt 37,9%. Op deze wijze heeft de Waalse regering haar voornemen bevestigd om 30% groenestroom te produceren tegen 2016 en om in het Waals gewest 8000GWh groenestroom te produceren in 2020.

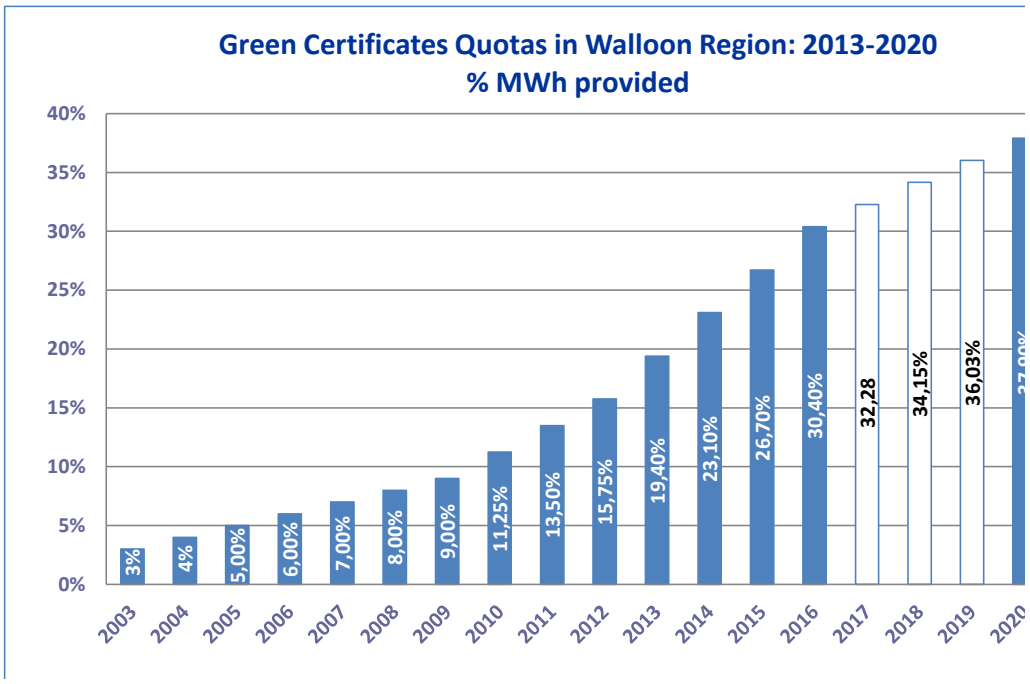

CWaPE (2012)

Verbeteren van de efficiëntie en de billijkheid van het groenestroomcertificaten mechanisme

De Waalse regering heeft het vastleggen van de nieuwe quota omkaderd met een aantal randvoorwaarden om de efficiëntie en de billijkheid van het groenestroomcertificatensysteem te verhogen. FEBEG heeft hierop gereageerd en gesteld dat daarbij volgende principes absoluut moeten gerespecteerd worden:

- Investeringsklimaat: Het is noodzakelijk om een gunstig wettelijk kader voor het realiseren van investeringen vast te leggen. De voorgestelde wijzigingen mogen het mechanisme niet complexer maken, evenmin mag de onzekerheid over de hoogte van vraag en aanbod van certificaten verhoogd worden.
- Billijke rentabiliteit: De hoogte van de rentabiliteit waarmee rekening gehouden wordt in de berekeningen moet conform zijn met het niveau vereist door de markt voor het realiseren van industriële projecten. De hoogte van de rentabiliteit moet niet alleen rekening houden met de technische, economische en commerciële risico's maar ook met de regulatoire risico's zoals de problemen om een vergunning te bekomen voor een project. Rekening houdend met deze elementen zijn de producenten van oordeel dat een IRR lager dan 7% onvoldoende is.
- Actualisatie van de technische en economische parameters: Een driejaarlijkse herziening van de parameters voor nieuwe installaties is realistisch. De waarden die in rekening gebracht worden voor een nieuw project moeten echter deze zijn die van toepassing zijn op het ogenblik dat de vergunning toegekend werd of de datum waarop de certificatie van de installatie gevraagd werd. Om toevallige variaties in het aantal toegekende certificaten te vermijden is het noodzakelijk om de initiële toekenningsvoorwaarden gedurende 3 jaar te waarborgen. Daarna is een correctie om de 2 jaar mogelijk op basis van de (forward)prijzen van elektriciteit, gas (indien van toepassing) en biomassa. Dit om een stabiele rentabiliteit te waarborgen gedurende de economische levensduur van de installatie.
- Werking van de groenestroomcertificatenmarkt:
    - Schrappen intermediaire rol: Industriële klanten die ervoor kiezen om zelf in te staan voor het inleveren van hun quotum certificaten moeten ook instaan voor alle bijkomende inspanningen en de gevolgen van hun keuze.
    - Facturatie van de bijdrage voor de groenestroomcertificaten: De verplichting om de kost op de factuur te vermelden mag niet betekenen dat het verboden is om de reële kost van de certificaten hetzij de transactiekost zoals gepubliceerd door de Cwape vermeerderd met de beheers en financieringskosten voor deze certificaten door te rekenen.
- Elke vorm van discriminatie moet opgeheven worden : Elke vorm van discriminatie tussen autoproducenten en bedrijven uit de elektriciteitssector moeten worden opgeheven (vrijstelling van groenestroomcertificaten voor lokaal verbruik van hernieuwbare energie, correcte bijdrage van de autoproducenten voor het netgebruik, investeringssteun).
- Biomassa: Het wettelijk en reglementair kader (duurzaamheidscriteria) moet evenwichtig, voorspelbaar en transparant zijn om de sector toe te laten verder biomassa te gebruiken

voor energetische doeleinden en zo de doelstellingen op vlak van hernieuwbare energie op kosten efficiënte manier te realiseren.

Evenwicht op de markt van de groenestroomcertificaten

Geconfronteerd met een groeiend onevenwicht op de markt van de groenestroomcertificaten heeft de Waalse regering zich in 2012 ook gebogen over het mechanisme voor de steun van PV-installaties met een vermogen kleiner dan of gelijk aan 10kW. In het kader van dit dossier heeft FEBEG voorgesteld om het bestaande systeem aan te passen en om het steunniveau drastisch aan te passen. Indien een bijdrage bovenop de compensatie voor de energie gerechtvaardigd is, moet deze volgens FEBEG berekend worden als een aantal groenestroomcertificaten per MWh geproduceerd. (gerekend aan de hoogte van de minimumsteun). Deze hoogte van de minimumsteun moet ook moduleerbaar zijn in het kader van de opkoopregeling door de netbeheerder van het lokaal transportnet. Dit systeem laat aan toe aan de overheid om het steunniveau voor photovoltaïsche installaties vast te leggen, rekening houden met de evolutie van de economische parameters (kost van de panelen, nettarief en prijs van de elektriciteit).

Smart energy systems

In de loop van 2012 heeft FEBEG zowel op federaal als gewestelijke niveau haar standpunt over de noodzaak tot het ontwikkelen van *Smart Energy Systems* - wat verder gaat dan de ontwikkeling van slimme netten alleen – meermaals toegelicht. De introductie van slimme energiesystemen zullen het mogelijk maken om te beschikken over real time informatie over het energieverbruik en de lokale productie. Enerzijds zullen zij leiden tot een betere bewustwording en gedragsverandering van de energieconsumenten (rationeler energieverbruik) en anderzijds vormen zij een middel om op een kostenefficiënte manier centrale en decentrale elektriciteitsopwekking op basis van hernieuwbare energiebronnen te integreren. Slimme energiesystemen bieden ook mogelijkheden tot een betere werking van de consumentenmarkt door de kwaliteit en efficiëntie van marktprocessen zoals facturatie te verbeteren.

FEBEG wijst op de verschuiving van het huidige paradigma van ‘productie volgt consumptie’ naar ‘het aanpassen van verbruik/afname aan de productie’ teneinde de decentrale, hernieuwbare energieproductie ten volle efficiënt te integreren. Volgens FEBEG kan er geoptimaliseerd worden door enerzijds het verbruik in periodes van overaanbod van groene – gedecentraliseerde - energie aan te moedigen en anderzijds het verbruik aan te passen aan de beschikbaarheid van groene energie met behulp van prijssignalen en automatisering, en dit zonder een verlies aan comfort. Flexibiliteit’ kan dus een oplossing bieden voor onder meer congestie en het onevenwicht tussen productie en consumptie van elektriciteit. Dit kan

enerzijds via het flexibel beheer van de vraag en anderzijds via flexibele productiemiddelen en opslag.

Verder is FEBEG van mening dat via de evenwichtsverantwoordelijke ‘flexibiliteit’ kan gevaloriseerd worden en dat dit een commerciële aangelegenheid betreft met vrije keuze van de klant om ‘flexibiliteit’ ter beschikking te stellen. Het is belangrijk dat aan de eindgebruikers vanuit de markt aantrekkelijke - op maat gemaakte - producten en diensten worden aangeboden waarbij de leverancier zijn rol als commerciële contactpersoon vervult. FEBEG vraagt dat de huidige marktrollen en verantwoordelijkheden zouden gerespecteerd worden. Daarom vraagt FEBEG een marktproces waarin de evenwichtsverantwoordelijke centraal staat.

Wat betreft de pilootprojecten van de Belgische distributienetbeheerders met betrekking tot smart grids dringt FEBEG aan om meer te worden betrokken bij de evaluatie van deze projecten. Ook vraagt FEBEG om pro-actiever te worden betrokken bij de diverse mededelingen en standpunten van de regulatoren in het kader van slimme meters en slimme netten gelet op de impact hiervan op de werkzaamheden van de leveranciers.

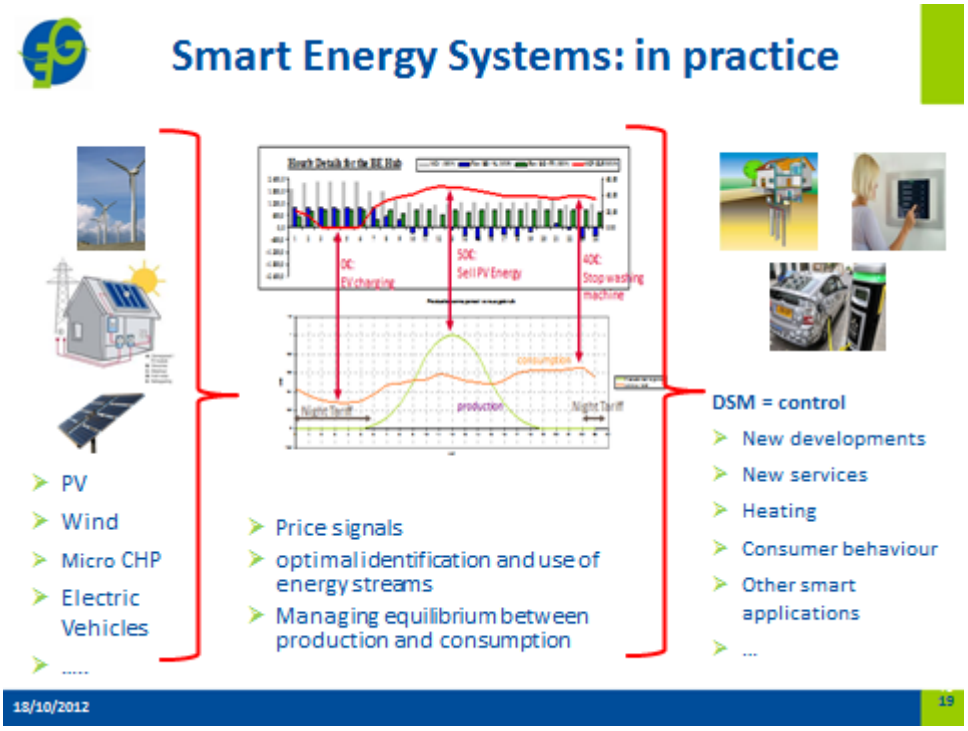

Elektrische voertuigen

FEBEG neemt deel aan de bijeenkomsten van het 'Platform on Electric Vehicles' georganiseerd door de FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie en de FOD Mobiliteit en Vervoer. De focus van dit platform ligt op de rol van de overheid als *launching customer*, om de introductie van elektrische mobiliteit in België te stimuleren. FEBEG heeft actief meegewerkt aan het opstellen van het nationaal masterplan voor de introductie van elektrische voertuigen in België. FEBEG pleit voor een coherente en gecoördineerde aanpak over de regio's en landsgrenzen heen. Op korte termijn moet werk worden gemaakt van de standaardisering van de laadinfrastructuur en dit gekoppeld aan een verantwoorde financiële ondersteuning voor de aankoop van een elektrisch voertuig en de laadoplossing.

Ook vraagt FEBEG dat alle mogelijke vormen van opladen en de diverse scenario's die zich kunnen voordoen verder geanalyseerd worden rekening houdend met de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende marktpartijen. Naast onderzoek naar de economische leefbaarheid van elk business model moeten ook de mogelijke problemen met wetgeving en technische marktwerking van nabij bekeken worden. Op langere termijn is een doordachte voorbereiding van de massadoorbraak vereist en zullen elektrische voertuigen de mogelijkheid bieden om via flexibiliteit aan de vraagzijde het verbruik meer te optimaliseren in functie van het aanbod. Tenslotte moeten voldoende investeringen in de netten worden voorzien om een eventuele concentratie van elektrisch voertuigen op te vangen. Op 24.02.2012 heeft FEBEG de 'Intentieverklaring met betrekking tot het Nationaal Masterplan voor het stimuleren van elektrische mobiliteit in België' mee ondertekend.

FEBEG heeft het standpunt verdedigd dat een objectief van 10 % elektrische voertuigen op het totale wagenpark tegen 2020 een haalbare kaart is. Dit komt neer op een CO_2-besparing van iets minder dan 1 miljoen ton. Begin 2012 raamden de leveranciers het totale budget om dit objectief te halen tussen 2012 en 2015 op 219,2 miljoen euro. Vanaf 2016 kunnen de subsidies afgebouwd worden omdat de thermische voertuigen vanaf dan ook extra milieu-inspanningen moeten leveren. Voor de laadinfrastructuur thuis en op het werk wordt een subsidie van 250 euro per laad box voorzien of een totaal budget van 28,1 miljoen euro. FEBEG dringt erop aan dat voor de particulier de subsidies best worden toegekend bij aankoop; voor de bedrijven gebeurt dit bij voorkeur via een fiscale aftrekbaarheid.

Congestiebeheer, netinvesteringen en flexibele toegang

Congestie is een fenomeen dat zich kan voordoen bij een te grote injectie van elektriciteit t.o.v. de capaciteit van een lijn, of bij verlies van een transformator die elektriciteit van het distributie- naar het transmissieniveau of omgekeerd moet transformeren. Dit kan ertoe

leiden dat elektriciteit niet aankomt op haar bestemming. Congestie is meestal lokaal en kan zich zowel voordoen op het distributienet als op het transportnet.

Door een toenemende decentrale elektriciteitsproductie zal congestie vaker voorkomen wanneer, naast het ontwikkelen van slimme energiesystemen, geen bijkomende netversterkingen gebeuren. FEBEG is van mening dat het de verantwoordelijkheid is van de netbeheerders om voldoende netinvesteringen uit te voeren zodat structurele congestie wordt vermeden en alle productie-installaties in principe kunnen aangesloten worden op het net. Dit bovendien zonder discriminatie tussen bestaande installaties en installaties die vandaag of morgen wensen aan te sluiten. Volgens FEBEG mogen netinvesteringen ook niet zomaar beperkt worden tot locaties die enkel vanuit het perspectief van minimale kosten voor netversterkingen optimaal zijn. Zo niet kunnen locaties die voor hernieuwbare energie gunstig zijn (aanwezig energiepotentieel, lokaal draagvlak en vergunningskader, ruimtelijke planning,…) niet optimaal en op termijn niet maximaal ingezet worden. Een maatschappelijke optimalisatie van de totale kosten dient centraal te staan, steunend op de mogelijkheden om congestie marktconform te beheren.

Autofile op de Belgische snelwegen

Verschillende initiatieven werden in 2012 door netbeheerders voorgesteld om met deze uitdaging om te gaan. Deze initiatieven stellen allen een flexibele toegang van productie-eenheden tot het net voor. Een flexibele toegang houdt in dat de injectiemogelijkheid van een eenheid tot het net deels of volledig onderbroken kan worden, daar waar momenteel een vaste netcapaciteit wordt gegarandeerd aan de producent (behalve bij enkele geanticipeerde netuitbreidingen zoals aan de kust).

Flexibele toegang kan echter leiden tot een bijkomend investerings- en exploitatierisico voor producenten. Dit instrument mag dan ook niet worden ingevoerd zonder een wettelijk kader te scheppen dat de modaliteiten van een flexibele toegang duidelijk en niet-discriminatoir vastlegt en het toepassingsgebied, de capaciteitstoekenningscriteria, de maximale duur en frequentie van de onderbreking,… omvat. In dit kader dient ook een marktgebaseerd compensatiesysteem, steunend op redispatch van de niet-geïnjecteerde energie en een marktconforme vergoeding voor de financiële directe en indirecte kosten, te worden ingeschreven. Redispatch houdt in dat de geplande productie op een andere plaats in het net wordt geïnjecteerd, zodat de nominatie van de evenwichtsverantwoordelijke niet negatief beïnvloed wordt en deze de elektriciteit zoals voorzien kan leveren.

FEBEG zal hier ook in 2013 blijven voor pleiten. Slechts door een transparant en stabiel kader te creëren dat eventuele schadekosten marktconform vergoed, kunnen

projectontwikkelaars gefundeerd een investeringsbeslissing nemen en kan de noodzakelijke uitbouw van decentrale maar ook klassieke productie verder plaatsvinden.

Gegevensuitwisseling

Eind 2011 werd de MIG 6 Overeenkomst ondertekend door Atrias (Infrax, Eandis, Ores, Sibelga en Tecteo), en FEBEG teneinde te komen tot een clearing house voor de Belgische energiemarkt tegen 2016. Het is tevens de bedoeling om tegen dan te komen tot een nieuwe set van communicatieregels tussen de netbeheerders en de leveranciers. Deze nieuwe versie van de marktregels 'MIG 6' beoogt een vereenvoudiging en optimalisatie van de marktprocessen in België alsook een uitbreiding van de marktprocessen en registers in functie van innovatieve toepassingen. Er is het engagement van Atrias, Elia, Fluxys, de leveranciers en de regionale regulatoren om de in consensus bereikte marktregels op distributienetbeheerniveau te honoreren

In de loop van 2012 werd het 'Visiedocument over de evolutie van de Belgische energiemarkt' opgesteld door FEBEG en Atrias gefinaliseerd. Deze visie omvat de uitgangspunten die gebruikt kunnen worden voor het verder uitwerken van de marktprocessen. In overleg tussen de netbeheerders en de leveranciers werd ook de Scope van MIG 6 gefinaliseerd. Het betreft het vastleggen van welke aannames al dan niet mee worden opgenomen in MIG 6, in het kader van metering, netuser interactions, gridfee settlement model, openbare dienstverplichtingen, voorafbetalingen, master data, externe databronnen en lokale productie.

Flexibiliteit is ook hier een thema. De leveranciers hebben benadrukt dat zij het aanspreekpunt zijn voor de klant en dat zij commerciële diensten en producten in een slimme omgeving wensen aan te bieden. Daarom is het voor de leveranciers belangrijk dat de flexibiliteit van de klant - als vrije keuze - gevaloriseerd en geoptimaliseerd wordt. FEBEG meent dat in lijn met de huidige marktwerking het evenwicht tussen injectie en afname volledig moet behartigd worden door de evenwichtsverantwoordelijke die de onbalansfactuur voorgeschoteld krijgt. Verder kan de leverancier - in een B2B-relatie - ondersteunende diensten aanbieden aan de netbeheerder om lokale congestie op te lossen of te verhelpen. FEBEG heeft erop aangedrongen dat de grijze zones tussen beide visies van leveranciers en netbeheerders worden uitgeklaard en dat een marktproces wordt uitgewerkt op basis van reële *use cases*.

In de loop van 2012 hebben de leveranciers en de netbeheerders ook nog hard overlegd over de MIG 6 fundamentals. De MIG 6 Fundamentals dienen als referentie voor verdere

evoluties in de marktprocessen en vormen dus een precisering van de MIG 6 Scope Fiches. De focus ligt op de fundamenten voor de toekomstige marktarchitectuur en de fundamenten van de verschillende marktprocessen. FEBEG heeft steeds aangedrongen bij de regulatoren om hun visie over de MIG 6 fundamentals meer op elkaar af te stemmen. FEBEG pleit ervoor om de implementatie voor de marktpartijen zo eenvoudig mogelijk te houden (zonder onnodige kosten als gevolg van divergenties tussen de regio's). De werkzaamheden in dit verband worden verdergezet in 2013. Het blijft de doelstelling om MIG 6 tegen medio 2013 te valideren en in juli 2016 te implementeren.

Contactinformatie

Marc Van den Bosch
Directeur-Generaal
Tel +32 2 500 85 80
marc.vandenbosch@febeg.be

Steven Harlem
Sr. Advisor
Wholesale markets
Tel +32 2 500 85 89
steven.harlem@febeg.be

Katharina Bonte
Senior Advisor Energy Policy
Tel +32 2 500 85 87
katharina.bonte@febeg.be

Vincent Deblocq
Adviseur Economie
Tel +32 2 500 85 94
vincent.deblocq@febeg.be

Silvie Myngheer
Advisor Power Generation
Tel +32 2 500 85 88
silvie.myngheer@febeg.be

Odette Hermans
Directie-assistente
Tel +32 2 500 85 85
Fax +32 2 500 85 86
odette.hermans@febeg.be

Peter Lecomte
Verantwoordelijke sociaal departement
Tel +32 2 500 85 83
peter.lecomte@febeg.be

Gaël Dumortier
Junior social legal advisor
Tel +32 2 500 85 81
gael.dumortier@febeg.be

Lia Haelewaters
Assistente Sociaal Departement
Tel +32 2 500 85 82
lia.haelewaters@febeg.be

FEBEG
Ravensteingalerij 3 bus 9, 1000 Brussel
Tel +32 2 500 85 85
Fax +32 2 500 85 86
info@febeg.be – www.febeg.be

Leden

Aspiravi
Vaarnewijkstraat 17
8530 Harelbeke
T: 056 70 27 36
F: 056 71 60 05
info@aspiravi.be
www.aspiravi.be

Belpower
Vilvoordeslaan 200
1000 Brussel
T: 02 421 99 20
F: 02 421 99 40
res-elek@belpower.be
www.belpower.be

Belwind
Kustlaan 176
8380 Zeebrugge
T: 050 78 11 63
F: 050 54 74 96
info@belwind.eu
www.belwind.eu

C-POWER
Buskruitstraat 1
8400 Oostende
T: 059 79 79 80
F: 059 79 79 88
c-power@c-power.be
www.c-power.be

EDF Belgium
Bischoffsheimnlaan 11/5
1000 Brussel
T: 02 214 01 50
F: 02 223 25 73
contact@edfbelgium.be
www.edfbelgium.be

EDF Luminus
Markiesstraat 1
1000 Brussel
T: 02 229 19 50
F: 02 218 61 34
corporate@edfluminus.be
www.edfluminus.be

Electrabel
Regentlaan 8
1000 Brussel
T: 078 35 33 33
www.electrabel.be

Electrawinds
Plassendale 1
Wetenschapspark 1
8400 Oostende
T: 059 56 97 00
F: 059 55 62 91
info@electrawinds.be
www.electrawinds.be

Eneco België BV
Battelsesteenweg 455i
2800 Mechelen
T: 015 40 41 40
F: 015 40 41 49
info@eneco.be
www.eneco.be

Enel France S.A.S
1-3 rue Lulli
FR-75002 Paris
T: +33 1 7023 24 32
F: +33 1 7023 24 39
enel.france@enel.com
www.enel.fr

Eni gas & power
Guimardstraat 1A
1040 Brussel
T: 02 557 30 01
F: 02 557 31 12
www.eni.com/be

Eni Trading & Schipping
Belgian Branch
Guimardstraat 1A
1040 Brussel
www.eni.com

E.ON Belgium
Kunstlaan 40
1040 Brussels
T: 02 743 33 33
F: 02 743 33 39
belgium@eon-benelux.com
www.eon-benelux.com

Essent
Veldkant 7
2550 Kontich
T: 03 270 79 79
F: 03 270 79 78
info@essent.be
www.essent.be

Gassco Belgium
Haven – Kaai 524
Barlenhuisstraat 1
8380 Zeebrugge
T: 050 46 16 11
F: 050 59 90 04
admin@gassco.no
www.gassco.no

GDF SUEZ (Succursale)
lobal Gas and LNG Branch
Gewijde Boomstraat 46
1050 Brussel
T: 02 519 50 00
F: 02 519 51 96
info@gazdefrance.be
www.gdfsuez.com

Gas Natural Europe
Regus Stephanie Square
Louizalaan 65/11
1050 Brussel
T: 02 535 77 75
www.gasnatural.com

Laborelec
Rodestraat 125
1630 Linkebeek
T: 02 382 02 11
F: 02 382 02 41
info@laborelec.com
www.laborelec.be

OCTA+ Energie
Schaarbeeklei 600
1800 Vilvoorde
T: 078 05 26 00
F: 02 255 21 88
energie@octaplus.be
www.octaplus.be

T-Power
Gulledelle 96
1200 Brussel
T: 02 613 27 38
F: 02 613 27 39

WE-Power
Edingensesteenweg 196
1500 Halle
T: 02 363 51 11

WINGAS
Kunstlaan 21
1000 Brussel
T: 02 280 67 24
F: 02 280 67 32
contact@wingas.be
www.wingas.de